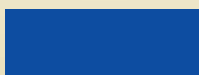

ARUTELUDOKUMENT
**MAJANDUS- JA RAHALIIDU
SÜVENDAMISE KOHTA**

Euroopa Komisjon
COM(2017) 291, 31. mai 2017

Rue de la Loi/Wetstraat 200 1040
Bruxelles/Brussel BELGIQUE/
BELGIË
+32 22991111

Valdis Dombrovskis

Euro ja sotsiaaldialogi eest vastutav komisjoni asepresident, kelle haldusalasse kuuluvad ka finantsstabiilsus, finantsteenused ja kapitaliturgude liit

Pierre Moscovici

Majandus- ja rahandusküsimuste ning maksunduse ja tolli volinik

Eessõna

1. märtsil 2017 esitles Euroopa Komisjon oma valget raamatut Euroopa tuleviku kohta, millega käivitati ulatuslik arutelu 27 liikmesriigiga Euroopa Liidu tuleviku üle. Selle arutelu hoogustamiseks esitab komisjon veel mitu aruteludokumenti, milles käsitletakse valdkondi, millel on järgnevatel aastatel määrav tähtsus.

Käesolevas aruteludokumendis, mis on selles sarjas kolmas, esitatakse kuni 2025. aastani võimalused majandus- ja rahaliidu süvendamiseks ja selle lõpuleviimiseks. Selles visandatakse konkreetsed meetmed, mida võiks võtta 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimiste ajaks, ning mitmesugused valikuvõimalused järgnevateks aastateks. Tuginedes viie juhi aruandele, on aruteludokumendi eesmärk stimuleerida majandus- ja rahaliidu üle peetavat arutelu ning aidata saavutada ühine nägemus selle tulevases struktuurist.

Üks Euroopa märkimisväärsimatest ja käegakatsutavamatest saavutustest on ühisraha, mis on aidanud meie majandusi omavahel lõimida ja europlasi tihedamalt kokku tuua. Ühisraha on alati olnud enam kui pelgalt rahaprojekt – seda on seostatud heaoluga ja nii peab see jääma, ka nende jaoks, kes ühinevad euroalaga edaspidi.

Väljavaated heaolule omandasid eriti suure tähtsuse ajal, mil Euroopat raputas majandus- ja finantskriis. Kriisiaastate valus pärand suurendab eurooplaste soovi lõigata ühisraha eelistest veelgi

rohkem kasu ning suurendada nende abil oma stabiilsust, kaitset ja võimalusi. Osaliselt aitas neid ootusi täita kriisiaegne otsustav tegutsemine euroala vahendite ja korralduse parandamiseks. Praegu on ELi majandus taas kasvuteel ja töötus on langenud kaheksa aasta madalaimale tasemele. Aga euroala ei vaja mitte ainult tuletõrjujaid, vaid ka ehitajaid ja pikaajalisi arhitekte.

Meie majandus- ja rahaliidul jääb endiselt üht-teist vajaka kolmel rindel. Esiteks ei ole ta võimeline piisavalt tasandama kriisi käigus ilmnenud sotsiaalseid ja majanduslikke erinevusi euroala liikmesriikides ja nende riikide vahel. Teiseks on nendel erinevustel kõrge poliitiline hind. Kui neid ei tasandata, võib väheneda kodanike toetus eurole, ning euroala ülesannete suhtes võib tekkida erimeelsusi, mis võivad omakorda takistada ühise tulevikunägemuse kujundamist. Lõpuks tuleb märkida, et ehkki majandus- ja rahaliit on nüüd tugevam, ei ole see veel täielikult kriisikindel.

25. mail 2017 allakirjutatud Rooma deklaratsioonis kohustusid ELi juhid tegema „tööd majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks“ ning looma liidu, „mille liikmesriikide majandused liiguvad lähenemise suunas“. See kohustus tuleb nüüd täita. See eeldab poliitilist julgust, ühist nägemust ja otsustavust tegutseda ühistes huvides.

Tugev euro vajab tugevamat majandus- ja rahaliitu.

31. mai 2017

„Praegusel muutuste ajal ning olles teadlik oma kodanike muredest, pühendume Rooma tegevuskavale ja lubame teha tööd järgmiste eesmärkide saavutamise nimel. [---] liit, kus [---] stabiilne ja veelgi tugevam ühisraha, mis võimaldavad majanduskasvu, ühtekuuluvust, konkurentsivõimet, innovatsiooni ja vahetusi, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks; liit, mis edendab püsivat ja jätkusuutlikku majanduskasvu investeringute, struktuurireformide ning majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimise kaudu; liit, mille liikmesriikide majandused liiguvad lähenemise suunas.“

Euroopa juhtide Rooma deklaratsioon, 25. märts 2017

„Majandus- ja rahaliidu tugevdamine ei ole eesmärk iseeneses. Eesmärk on suurendada ühiskonnas õiglust ja parandada kõigi kodanike elu, aidata liidul toime tulla uute üleilmsete probleemidega ning soodustada kõigi liikmete heaolu.“

*Viie juhi aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“
Jean-Claude Juncker tihedas koostöös Donald Tuski, Jeroen Dijsselbloemi, Mario Draghi ja Martin Schulziga, 22. juuni 2015*

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	6
2. Euro senine arengulugu	8
3. Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine tuleb lõpule viia	12
4. Arutelu võimalike edasiste sammude kohta.....	18
5. Kokkuvõte.....	29
6. Lisa.....	30
1. lisa Võimalik tegevuskava majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks 2025. aastaks.....	31
2. lisa. Majandus- ja rahaliidu vahendid.....	32
3. lisa Euroala senised peamised majanduslikud suundumused.....	34

1. Sissejuhatus

Euro on enam kui rahaühik. Kava aega killustatud olnud maailmajao jaoks on euro rahatähed ja mündid käegakatsutavad sümbolid, mis tuletavad kasutajatele iga päev meelde vabadust, mugavusi ja võimalusi, mida Euroopa Liit neile pakub.

Praegu kasutab eurot 340 miljonit eurooplast 19 liikmesriigis. 2004. aastal ELiga ühinenud liikmesriikidest on seitse juba euro kasutusele võtnud. Seejuures on sellest, kui ühisrahale Maastrichti lepinguga algus pandi, möödunud ainult 25 aastat, ja sellest, kui esimene münt käibele lasti, kõigest 15 aastat.

Euro on 19 liikmesriigi vääring

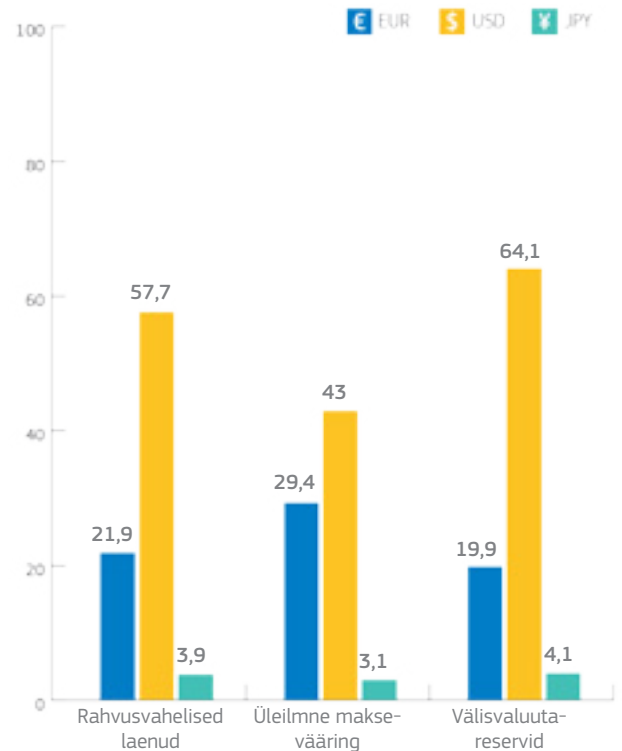
- Eurot kasutavad ELi liikmesriigid
- Eurot mitte kasutavad ELi liikmesriigid
- ELi mittekuuluvad riigid

Allikas: Euroopa Komisjon.

Alates käibelevõtmisest on euro muutunud teiseks enim kasutatavaks vääringuks maailmas. Euroga on oma vääringu kasutuse või kaudselt sidunud kuuskümmend riiki ja territooriumi, kes esindavad 175 miljonit inimest.

Euro on tähtsuselt teine vääring maailmas

Allikas: Euroopa Keskpank, juuni 2016.

Majandus- ja rahaliidu toimimine ja tulevik huvitab kõiki Euroopa kodanikke olenemata nende päritoluliikmesriigist, ja seega ka neid, kelle liikmesriik soovib euroalaga ühineda hiljem. Pärast Ühendkuningriigi lahkumist EList jääb euroala riikide arvele 85 % kogu ELi SKPst. See rõhutab euro kesket rolli tulevases 27 liikmesriigiga ELis. Võttes arvesse euro tähtsust maailmas, on see sama oluline rahvusvaheliste partnerite ja investorite jaoks.

Euro kujutab endast edulugu paljudel tasanditel, aga rasked ajad, mida eurol on tulnud aastate jooksul ikka ja jälle taluda, näitavad, et inimesed ei seosta seda rahaühikut alati eduga. 2007.–2008. aastal Ameerika Ühendriikides alguse saanud majandus- ja finantskriis tõi Euroopa Liidus kaasa suurima majanduslanguse tema kuuekümnendaastases ajaloos. Ühtlasi tulid ilmsiks puudujäägid majandus- ja rahaliidu alguses korralduses. Häta sattunud liikmesriigid ja ELi institutsioonid võtsid euro usaldusväarsuse säilitamiseks ja hullema ärahoidmiseks vastu tugevaid poliitilisi otsuseid.

Saadud on kasulikke õppetunde ning euroala aitavad nüüd tugevdada uued poliitikavahendid ja institutsioonilised muudatused. Praegu on olukord tunduvalt parem, aga mõned probleemid püsivad. Vähese või puuduva majanduskasvuga

aastad on jätnud püsiva märgi Euroopa sotsiaalsele, majanduslikule ja poliitilisele struktuurile. Paljud riigid maadlevad endiselt kriisi tagajärgedega, mis ulatuvad kõrgest töötuse määrast valitsemis- ja erasektori kõrge võlatasemeni. Ehkki ühisraha leiab tugevat ja kasvavat toetust, on ühtlasi laiemalt päevakorral ka küsimused euro lisaväärtuse ning majandus- ja rahaliidu toimimismehhanismide kohta.

Majandus- ja rahaliit on praegu küll tugev, aga mitte täielik. Selle *rahandussamm* on hästi arenenud, nagu näitab Euroopa Keskpanka (EKP) roll, aga *majanduslik* komponent on arengus maha jäänud – ELi tasandil ei ole toimunud piisavat lõimumist ning see pärsib ELi suutlikkust toetada rahapoliitikat ja riikide majanduspoliitikat täies ulatuses. See osutab vajadusele süvendada poliitilist tahet tugevdada majandus- ja rahaliidu „liidu“ komponenti. Kõikidel tasanditel – liikmesriikide seas, liikmesriikide ja ELi institutsioonide vahel ja suhetes üldsusega – on tarvis rohkem usaldust.

See näitab, et euro reis alles algab. Vajaduses tugevdada majandus- ja rahaliidu struktuuri ei tohiks olla mingit kahtlust. Praegu ei ole otstarbekas vaadata vaid tagasi sellele, mis on juba saavutatud. 2015. aasta juunis avaldatud viie juhi aruandes tuletati meelde majandus- ja rahaliidu lõpuleviimise vajadust ning määrati kindlaks edasised sammud aastani 2025. Sellega algatati esimene etapp, nn *tegu süvendamine*, mis peaks kestma 2017. aasta juunini. Teises etapis 2025. aastaks astutavad sammud tuleb aga alles läbi arutada ja liikmesriigid peavad need heaks kiitma.

Sellised arutelud saavad toimuda ainult siis, kui kõigil osalejatel on probleemidest ja edasisest arengust ühine arusaam. Möödunud aastatel ei ole olnud puudust põhjalikest aruannetest, kõnedest ja poliitilistest aruteludest. Sellest, mida tuleb teha, on olemas hea ettekujutus, aga sageli pidurdavad edusammude tegemist lahkavõimused. Mõned väidavad, et kriisi pärandiga aitab toime tulla suurem solidaarsus, teised seevastu peavad edu saavutamise eelduseks liikmesriikide vastutuse suurendamist. Selle tagajärjel on majandus- ja rahaliidu reformimise hoog hoolimata viimaste aastate jõupingutustest osaliselt raugenud. Üheks raugemise põhjuseks võib

olla ka kindlustunne, mida annavad hiljutised märgid majandusliku ja sotsiaalse olukorra paranemisest. Paraku ei saa me endale lubada uut kriisi, mis paneks meid ühiselt tegutsema.

Euroopa arutleb oma tuleviku üle ja nüüd on aeg vaadata seni öeldust ja tehtust kaugemale.

1. märtsil 2017 esitletud valges raamatus Euroopa tuleviku kohta rõhutati tugeva euroala tähtsust 27 liikmesriigiga ELi tuleviku seisukohast. Liikmesriigid kinnitasid veel kord oma pühendumust majandus- ja rahaliidu lõpuleviimisele, kui nad kirjutasid 25. märtsil 2017 alla Rooma deklaratsioonile. Isegi kui meie majanduskeskkond ei ole veel päris optimaalne, peaksime majandus- ja rahaliidu arendamisega tegelema just praegu, mil meil on selleks soodsad tingimused.

Käesoleva aruteludokumentiga kaasatakse vaated, mis sisalduvad viie juhi aruandes Euroopa majandus- ja rahaliidu lõpuleviimise kohta,

Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud laiemasse arutelusse. Komisjon koostas oma valge raamatu, võttes arvesse liikmesriikides toimuvaid arutelusid ja teiste ELi institutsioonide arvamusi. Selles kirjeldatakse ühiseid saavutusi ja probleeme ning pakutakse praktilisi võimalusi, kuidas eelolevatel aastatel tööga edasi minna.

Ühte kindlat lahendust ei ole. Tarvis on üldist nägemust ja vajalike sammude selget järjestust.

Võimalikud tulevased sammud on graafiliselt kokku võetud 1. lisas. Mõnes aspektis on käesolev aruteludokument üsna täpne, eriti siis, kui tegemist on meetmetega, mis on juba algatatud, lubatud või järgmisel kahel aastal vajalikud. Muudes aspektides on dokument jällegi selgitavat laadi ja pakub mitmesuguseid valikuvõimalusi, mis on kooskõlas üldise nägemuse ja vajalike sammude järjekorraga.

Suur osa majandus- ja rahaliitu käsitlevast arutelust on tehnilist laadi. Paljud selles dokumendis sisalduvad ideed on laias laastus seotud „mutrite ja poltide kinnitamisega euro masinaruumis“, aga dokumendi tegelik eesmärk ei ole tehniline: see on muuta euro kasulikumaks kõigi jaoks. Selleks on kõikidel tasanditel tarvis tugevat poliitilist koostööd ja toetust.

2. Euro senine arengulugu

Käegakatsutav kasu kodanikele, ettevõtetele ja liikmesriikidele

Enamiku eurooplaste jaoks on euro osa nende igapäevaelust. Esimese „euro-põlvkonna“ jaoks on see ainus rahaühik, millega nad on kokku puutunud. Veidi vanemad inimesed mäletavad euro tulekuga kaasnenud muutusi ja nad on vahetult kogunud euro eeliseid. Nende eluasemelaenu ja elatustase ei sõltu enam kõrgest inflatsioonimäärast ja tugevalt kõikuvast vahetuskursist, nagu see oli 1970ndatel ja 1980ndatel aastatel. Alates euro käibelevõtust on inflatsioon enamasti püsinud ligikaudu Euroopa Keskpanga kontrollväärtuse 2 % juures või alla selle. Kodanikud ei maksa enam kallist tasu raha vahetamise eest, kui nad ületavad euroala sisepiire. Samuti ei maksa nad lisatasu raha ülekandmise eest teise euroala riiki või raha väljavõtmise eest teises euroala riigis.

Euroopa ettevõtete jaoks on eurol samuti selged eelised. Võimalus olla osa maailma suurimast ühtsest turust ja kaubandusblokkist on äärmiselt ligitõmbav ja kasutoov. Ettevõtted on tänu ühisrahale palju kokku hoidnud – nii aega kui ka raha. Tänu sellele, et euro on tähtsuselt maailma teine reservvaluuta, esitavad ettevõtted umbes kaks kolmandikku oma ekspordiarvetest ja poole oma impordiarvetest eurodes. Piiriüleseid tehinguid ei ohusta enam

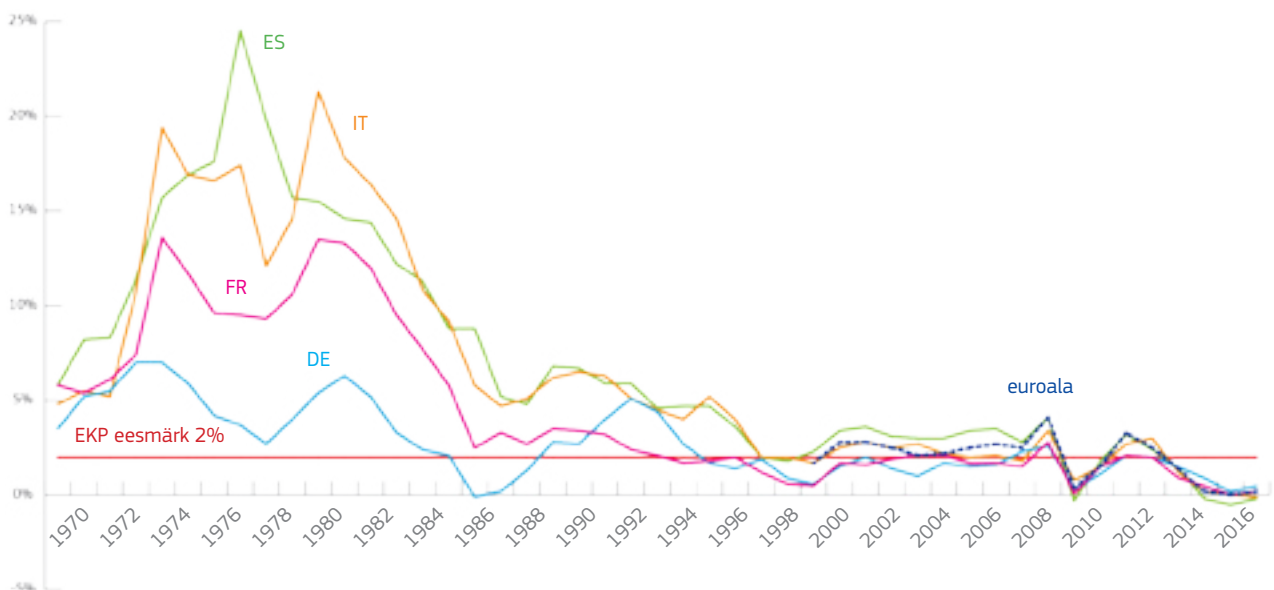
vahetuskursi riskid ja nende pealt ei nõuta tehingutasu. Arveid saab ühes ja samas vääringus esitada 19 eri riigi klientidele. Raha laenamine pangast või muust rahastamisallikast on lihtsam ja üldiselt ka odavam. Lisaks saab praegu kogu maailmas ajada eurodes rohkem äriasi, kui see oli iial võimalik frankides, liirides või Saksa markades.

Viimaste aastate madalad intressimäärad on võimaldanud kodumajapidamistel ja ettevõtetel saada soodsamalt laenu. Euroala valitsused on omakorda hoidnud võrreldes varasemate aastatega intressimaksete pealt kokku 50 miljardit eurot aastas. See tähendab lisaraha, mida saab kasutada valitsemissektori võla vähendamiseks või avaliku sektori investeeringute või haridusele tehtavate kulutuste suurendamiseks.

Nende eeliste valguses on lihtne aru saada, miks eurot nii tugevalt toetatakse. Kui kriisi kõrghetkel toimunud langus välja arvata, osutavad Eurobaromeetri uuringud sellele, et euroalal elavad kodanikud toetavad püsivalt oma ühisraha. 2017. aprillis oli see toetus 72 %, mis on kõrgeim näitaja alates 2004. aastast.

Euro on toonud kaasa stabiilsed hinnad

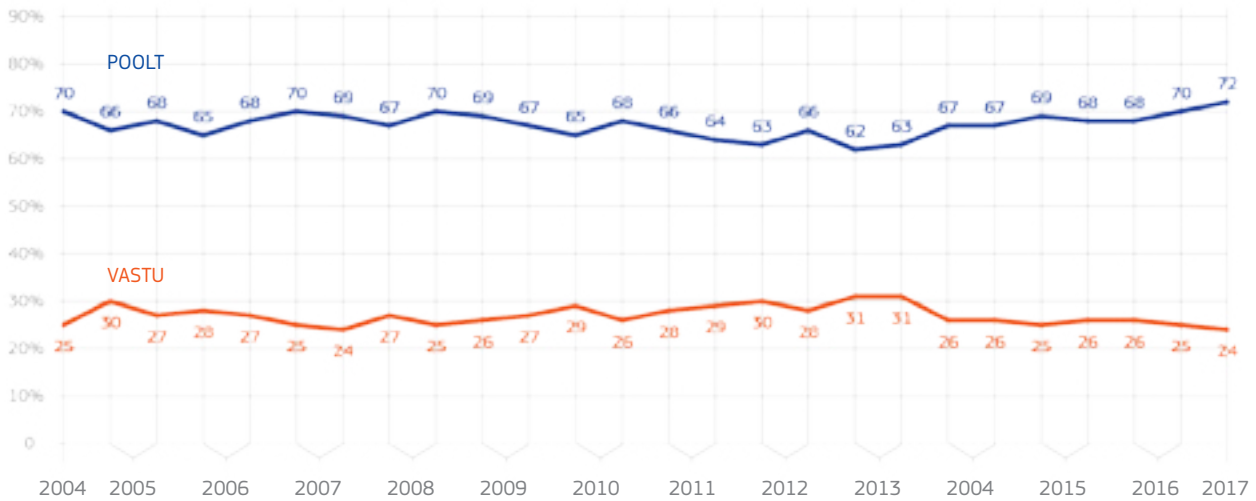
Tarbijahinnaindeksi muutus protsentides võrreldes eelmise aastaga

Allikas: Maailmapank, OECD.

Kodanike toetus ühisrahale on püsinud euroalal ühtlaselt tugev

Allikas: Euroopa Komisjon ja Eurobaromeeter 2017.

Kriisi ajal saadud karmid õppetunnid

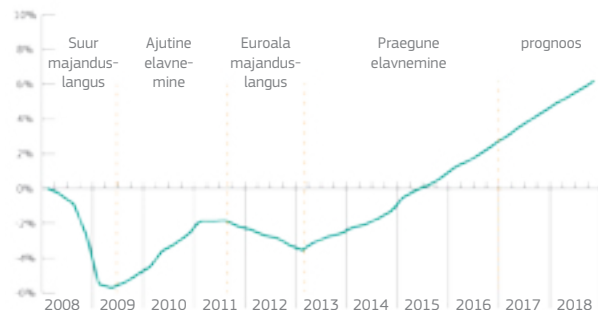
Üleilmne kriis, mis sai alguse 2007.–2008. aastal, tõi ilmsiks üsna noore vääringu nõrkused ja tabas euroala iseäranis raskelt. Esimesed Euroopa riigid, keda üleilmne kriis tabas, euroalasse ei kuulunud, ja euro näis seega toimivat kaitsekilbina, ent pärast seda, kui hakati tajuma mõne euroala liikme haavatavust, tekkisid olulised häired. Mitu liikmesriiki võttis vastu karmi otsuse kasutada pankade rahaliseks toetamiseks ja kokkuvarisemise vältimiseks maksumaksja raha. Pangad sattusid raskustesse, kui eelnevatel aastatel tekkinud ja aina suuremaks paisunud finantsmullid lõhkesid. Suurest majanduslangusest tingitud väiksemad tulud ja suuremad kulud tõid kaasa valitsemissektori võlataseme märkimisväärse tõusu – enne kriisi oli see alla 71 %, 2014. aastal aga keskmiselt 92 % SKPst.

2010.–2011. aastal toimus euroalal majanduse ajutine elavnemine, aga see jäi paraku lühiajaliseks.

Võttes arvesse pankade ja riigi rahanduse vahelisi seoseid, leidis nii mõnigi liikmesriik ja pank, et turgudelt laenamine muutub üha raskemaks. Nende suutlikkus end ise rahastada oli ohus. Investeeringud vähenesid, sest laenu oli üha raskem saada, ja nende maht vähenes ajavahemikus 2008 (mil see oli arvatavasti üle jätkusuutliku taseme) kuni 2013 üle 18 %. Töötus kasvas järsult. Finantskriisist sai reaalmajanduse kriis, mis avaldas mõju miljonitele kodanikele ja ettevõtjatele.

Majandustegevus sai kriis kõvasti kannatada, aga on nüüd jälle tõusuteel

Euroala reaalse SKP taseme muutus protsentides võrreldes 2008. aastaga

Allikas: Euroopa Komisjon.

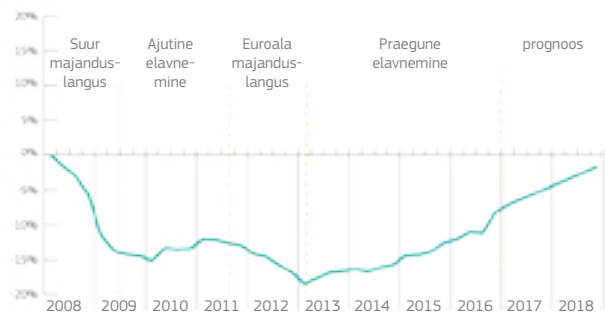
Pikka aega kestnud majandussurutis ja liikmesriikide vahelised erinevused tulenevad kriisieelsest tasakaalustamatusest ning puudujääkidest selles, kuidas majandus- ja rahaliit reageerib suurtele vapustustele.

Kapitalivoogude ootamatu pidurdumine tõi nähtavale aja jooksul kogunenud jätkusuutmatud võlad ja konkurentsivõime probleemid. Väiksemate ootuste ja rahastamisprobleemide taustal kahanesid enamikus mõjutatud riikides järsult investeeringud ja tarbimine. Miljonid töökohad läksid kaduma ja palgad sattusid surve alla, sest neid käsitati vahendina, mille abil taastada konkurentsivõime, ent selle tulemusena vähenes veelgi kodumajapidamiste ostujõud. Avaliku sektori kulutused vähenesid samuti, sest valitsemissektori võla kasvu oli vaja ohjeldada, kuna

turul suurenesid kahtlused euroala terviklikkuse osas. 2013. aastal oli reaalne SKP euroalal ikka veel 2008. aasta näitajast 3,5 % väiksem ning ebasoodsamas olukorras olevate riikide ja teiste riikide vahele oli tekkinud sügav kasvulõhe, millel olid märgatavad sotsiaalsed ja poliitilised tagajärjed.

Investeeringud kahanesid euroalal mitu aastat järjest ja hakkavad alles nüüd tasapisi kasvama

Euroala investeeringute taseme muutus protsentides võrreldes 2008. aastaga

Allikas: Euroopa Komisjon.

Otsustavad sammud euro vormiviimiseks

Vaja oli otsustavalt reageerida. Euroopa Keskpank täitis oma rolli kriisi mõju leevendajana ning ka teised ELi institutsioonid astusid suuri samme, et euroala terviklikkust tugevdada. Peamised vahendid, mis on möödunud aastatel vastuvõetud otsuste tulemusena nüüd majandus- ja rahaliidu „tööriistakastis“ kättesaadavad, on loetletud 2. lisas.

Enamik neist sammudest tehti surve all, kas siis kriisi kõrghetkel või vahetult pärast seda, aga need töid kaasa püsivad lahendused majandus- ja rahaliidu poliitiliste vahendite ja institutsioonilise struktuuri peamiste puuduste kõrvaldamiseks. Näiteks võeti valitsustevahelisel tasandil kasutusele Euroopa stabiilsusmehhanism (ESM), millest toetati finantsraskustes liikmesriike. Selle 500 miljardi euro suurusest laenuandmisvõimest on kasu saanud Hispaania, Küpros ja Kreeka, kes on saanud laenu abil rahastanud oma avaliku sektori kulutusi ja kaitsnud end seega veelgi suurema kahju eest. Tugevdatud on euroala makromajandusliku ja fiskaaljärelevalve eeskirju. Selleks võeti vastu esimene ja teine majanduse juhtimise pakett ning uus fiskaalkokkulepe (majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise rahvusvahelise lepingu osana). EL on täielikult uuendanud oma finantsteenuste reeglistikku ning on

alates 2009. aastast vastu võtnud 40 õigusakti. Loodud on ka pankade järelevalve ja kriiside lahendamise uus ühine süsteem.

Ka paljudes liikmesriikides on rakendatud põhjalikke reforme. Need on ulatunud avaliku sektori kulude ohjeldamisest hinnapõhise ja hinnavälise konkurentsivõime soodustamiseni, et taastada vajalik majanduskasv. Muud prioriteedid on liikmesriikides olnud erinevad. Üldiselt on meetmete abil püütud kõrvaldada pangandussektori struktuurseid puudusi või parandada tööturu toimimist ja toetada töötuid töö leidmisel. Samuti on püütud pakkuda ettevõtetele innovatsiooni ja investeerimise stiimuleid või on keskendunud avaliku halduse ning pensioni- ja hoolekandesüsteemide ajakohastamisele. Reformid on võtnud aega, ent kannavad nüüd vilja.

Reforme on toetatud täiendavate meetmetega ELi tasandil. **Komisjoni praeguse koosseisu ametisseastumise järel** on ELi poliitikakujundus keskendunud kolmele positiivsele komponendile, milleks on investeeringute hoogustamine, struktuurireformide jätkamine ja vastutustundliku eelarvepoliitika tagamine. Kõiki neid komponente seob omavahel sotsiaalse õigluse eesmärk. Ühtlustatud majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaastat – peamist mehhanismi, mille kaudu liikmesriigid arutavad oma majandus- ja eelarvepoliitikat, – et tekitada kõikidel tasanditel elavam dialoog ja keskenduda rohkem euroala prioriteetidele. Käivitatud on uus Euroopa investeerimiskava, mida tuntakse ka Junckeri kavana. Kava mahtu on nüüd plaanis kahekordistada, et tagada ELi tarbeks tervikuna täiendavad investeeringud 630 miljoni euro ulatuses.

Tehtud on ka mitu muud tähtsat algatust. Käsil on ühtse turu süvendamine kapitaliturgude valdkonnas ning energeetika- ja digitaalsektoris. Selle kaudu luuakse uusi töökohti, toetatakse majanduskasvu ja soodustatakse innovatsiooni ning aidatakse pidevalt muutuva üleilmse majanduskeskkonna tingimustes tugevdada ka ühisraha. Uusi algatusi on samuti tehtud suurema sotsiaalse õigluse saavutamiseks ning majanduslike ja sotsiaalsete prioriteetide jätkusuutlikkuse ja lõimituse tagamiseks. Selliseid algatusi on tehtud näiteks noorte tööhõive suurendamise või maksudest kõrvalhoidumise vastase võitluse valdkonnas ning alles hiljuti loodi Euroopa sotsiaalõiguste samm.

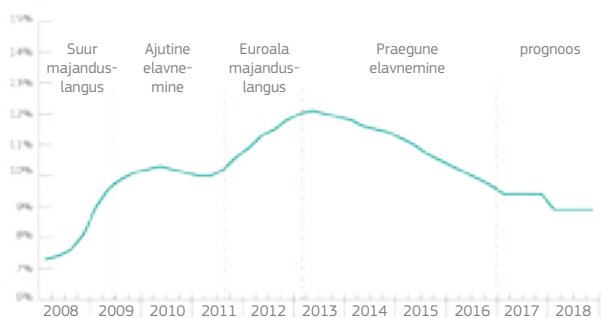
Jõupingutused annavad tulemusi, aga parandusteks on veel ruumi

Praegu võib kõikidel rindel täheldada edu.

Euroopa majandus elavneb viiendat aastat järjest ja elavnemisprotsess on nüüd jõudmas kõikide euroala liikmesriikideni. Oodatakse, et see protsess jätkub ühtlases tempos nii käesoleval kui ka järgmisel aastal. Tööhõive suureneb nüüd kiiremini kui varem kriisi algusest saadik: euroalal on alates 2013. aasta algusest loodud üle 5 miljoni uue töökoha. Töötuse määr on langenud madalaimale tasemele alates 2009 aastast. 2017. aasta märtsis oli see 9,5 %. Tööhõive, mille määr on üle 70 %, on saavutamas oma kõikide aegade parimat taset. Investeeringud saavad taas hoogu juurde. Euroala üldine eelarvepuudujääk on vähenenud 6 %-st SKPst 2010. aastal keskmiselt 1,4 %-ni SKPst käesoleval aastal. Euroala riikide võlakohustused on samuti hakanud kahanema.

Euroalal on töötus saavutanud madalaima taseme alates 2009. aastast, ent püsib endiselt liiga suur

Töötuse määr protsentides

Allikas: Euroopa Komisjon.

Euroala struktuur on tugevam kui eales varem, aga rahuloluks ei ole veel põhjust. Euroala toimimise tugevdamine ja selle terviklikkuse kaitsmine ei ole olnud mitte ainult Euroopa Keskpanga otsustava tegutsemise eesmärk, vaid ka liikmesriikides viimastel aastatel tehtud edusammude oluline komponent. Viie juhi aruande avaldamise järel on samuti astunud mitmesuguseid täiendavaid samme, mida kirjeldatakse 2. lisas. Praegune komisjon sõnas ametisse asudes, et kriis ei ole paraku möödas, sest töötus püsib liiga suur – euroalal on endiselt töötä 15,4 miljonit inimest. Tõeliselt tugeva ja jätkusuutliku elavnemise saavutamiseks peame me juba saavutatud edule toetudes edasi minema.

3. Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine tuleb lõpule viia

Ehkki viimaste aastate jooksul on olukord kõvasti paranenud, on kriisil kaugeleulatuvad tagajärjed ja euroala probleemid on endiselt päevakorral. Vähesed või puuduvad majanduskasvuga aastad on tekitanud ja süvendanud märkimisväärseid majanduslikke ja sotsiaalseid erinevusi. Kriis on killustanud ka euroala liikmesriikide finantssektorid ning riikide rahanduse kvaliteedis ja euroala juhtimises esineb endiselt puudujääke.

Euroalal võib riikide lõikes täheldada üsna suuri erinevusi nii reaalses olukorras kui ka selles, kuidas probleeme tajutakse. Euroala riikide majandussuundumustest antakse ülevaade 3. lisas. Paranenud majanduskeskkond annab meile võimaluse võtta kokku ühisraha kasutamise esimesel viieteistkümnel aastal saadud õppetunnid, teadvustada ja paremini kontrollida meie majanduste vastastikust sõltuvust ning varustada euroala vahenditega, mis aitaksid eelolevatel aastatel saavutada veelgi paremaid tulemusi.

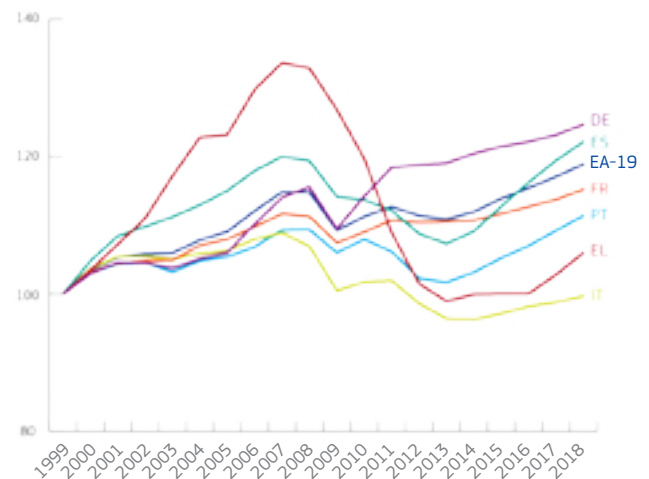
3.1. VAJADUS KÕRVALDADA ENDISILT PÜSIVAD MAJANDUSLIKUD JA SOTSIAALSSED ERINEVUSED

Ühisraha esimeste aastate lähenemistrendid on osaliselt osutunud illusiooniks. Enne kriisi oli euroala pidevalt kasvava heaolu sümbol. Reaalsissetulek euroala elaniku kohta suurenes 1999.–2007. aastal järjepidevalt. Seda suundumust toetasid teataval määral soodsad laenuitingimused ja suureneva jooksevkonto puudujäägiga liikmesriikidesse suunduvad mahukad kapitalivood. Paraku ei toonud need vood alati kaasa jätkusuutlikke investeeringuid. Mõnel juhul, näiteks kinnisvara- ja ehitussektoris, aitasid need finantsmulle koguni suurendada. Lisaks suurenesid nende tõttu ka valitsemissektori kulutused. 2000ndate alguse positiivsed suundumused aitasid osaliselt varjata nende riikide nõrku kohti, mida seostatakse eelkõige finantssektoriga ja konkurentsivõime vähenemisega, ent mitmel juhul lisandus neile veel töö- ja tooteturgude ebatõhusus. Kõnealuseid nõrkusi ei suutnud toona täielikult kõrvaldada ei finantsturud ega ka ametiasutused.

Majandus- ja rahaliidul puudus tasakaalustamatuste tuvastamiseks või korrigeerimiseks piisavalt väljaarendatud järelevalveraamistik.

2007.–2008. aastal alanud kriis märkis lähenemise lõppu ja lahknevuse algust ning viimase korrigeerimine toimub väga aeglaselt. Eriti raskelt on see protsess kulgenud neis euroala riikides, kes ei olnud võimelised majandusvapustustele piisavalt tugevalt vastu panema. Kokkuvõttes hakkab euroala SKP ühe elaniku kohta alles nüüd jõudma kriisieelsele tasemele ja leidub ka märke sellest, et lahknevused hakkavad kahanema, aga tugevat taaslähemise protsessi ei ole veel märgata.

Reaalne SKP elaniku kohta taastub aeglaselt
Indeks 1999 = 100

Allikas: Euroopa Komisjon.

Ehkki töötus üldiselt väheneb, on selle määr euroalal riikide lõikes väga erinev. Mõnes riigis, näiteks Saksamaal, Madalmaades, Eestis ja Austrias, on töötuse määr väga madal. Teistes riikides, nagu Hispaanias või Kreekas, on see aga endiselt üleliia kõrge, eriti noorte seas, ja struktuurse töötuse osakaal on väga suur. Sellel on kaugeleulatuvad sotsiaalsed tagajärjed eelkõige neis riikides, kes pidid tegema kriisi tõttu enim kohandusi. Esimest korda pärast Teist maailmasõda on reaalne oht, et praeguse põlvkonna noored on lõpuks kehvemal järjel kui nende vanemad. Selline areng on tekitanud kahtlusi ELi sotsiaalse turumajanduse ning eriti majandus- ja rahaliidu ülesehituse ja toimimise suhtes.

võlakohustuste refinantseerimise kulude vahel. Lisaks tuleneb sellest risk, et kui ükskõik kummaga neist tekib probleeme, destabiliseerib see korraga nii riigi rahandust kui ka pangandussektorit. Nende riskide maandamiseks on ellu viidud ulatuslikke reforme, aga pankade ja nende koduriigi vastastikuse mõju küsimus on finantssektori integratsiooni ja stabiilsuse tagamisel endiselt päevakorral.

Kriisiaastate pärandina tekkinud valitsemis- ja erasektori kõrge võlatase ning suur hulk viivislaene pangandussektori teatavates osades on jätkuvalt üks haavatavuse allikas. Viivislaenu on laenu, mille tagasimaksmisel on tekkinud või ähvardab tekkida makseviivitus. See tähendab, et on väga suur tõenäosus, et võlgnikud ei ole suutelised laenu pankadele tagasi maksma. Kriisi tulemusena on selliste laenu osakaal teatavate pankade bilansis suurenenud. See koormab endiselt nende kasumlikkust ja elujõulisust ning pärsib nende suutlikkust pakkuda rahastamist reaalmajandusele. Selliste laenu mahakandmine toimub kas panga enda, tema aktsionäride või üldsuse kulul. Enim mõjutatud riigid tegutsevad otsustavalt selle probleemi lahendamiseks, aga suure hulga viivislaenu vähendamine ilma, et sotsiaalsed probleemid teravneksid, on aeglane ja keeruline protsess.

Hoolimata olukorra märgatavast paranemisest viimastel aastatel, on selleks, et finantsüsteem suudaks edasistele kriisidele kindlalt vastu panna, vajalik lõimimist jätkata. Ehkki finantssektori killustatus on hakanud vähenema, jääb lõimimine endiselt allapoole kriisieelset taset. See piirab võimet rahastada täiendavalt väga tarvilikke investeeringuid ja pärsib kollektiivset suutlikkust tulevaste vapustustega toime tulla.

Miks liikuda veelgi rahandusliidu suunas?

- ▶ Euroala finantsstabiilsust on uuesti tugevdatud, aga seosed pankade ja nende koduriikide vahel on endiselt tugevad ja viivislaenu tase on endiselt kõrge. Pangandussektori riskide piiramiseks ja jagamiseks ning reaalmajandusele paremate rahastamisvõimaluste pakkumiseks (sealhulgas kapitaliturgude kaudu) on tarvis võtta täiendavaid meetmeid. Sel eesmärgil on eriti tähtis kujundada täielikult välja pangandusliit ja kapitaliturgude liit.

3.3. VAJADUS VÄHENDADA SUURT VÕLAKOORMAT JA SUURENDADA KOLLEKTIIVSE STABILISEERIMISE VÕIMET

Kriis tõi kaasa valitsemis- ja erasektori võlataseme järsu tõusu, mis on nüüd küll peatunud, aga võlatase püsib endiselt kõrge. Keskmiselt kasvas riikide võlakohustuste tase euroalal vaid seitsme aasta jooksul (aastatel 2007–2014) 30 protsendipunkti– 64 %-lt 94 %-le SKPst. Surve alla sattusid ka need riigid, kelle puudujäägi ja võla tase oli enne kriisi võrdlemisi madal, näiteks Hispaania või Iirimaa, sest tekkis mure finantssektori raskustest tulenevate eelarvekulude pärast ja nende riikide struktuurne eelarvepositsioon osutus halvemaks kui nominaalnäitajate põhjal eeldatud. See näitas, et ELi eelarve-eeskirjad ei olnud toona piisavad ja et erasektori võlatrende on samuti tarvis tähelepanelikumalt jälgida.

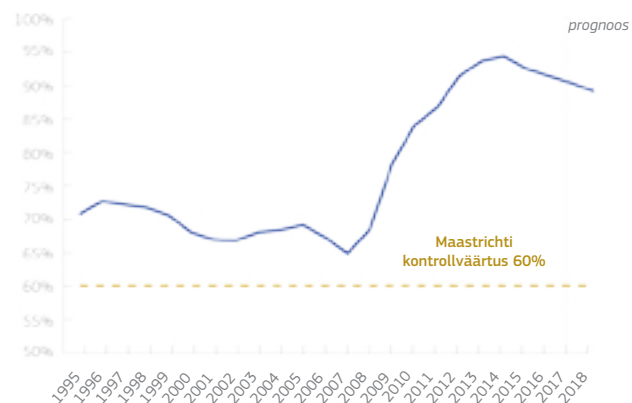
Lisaks näitas kriis liikmesriikidele kätte nende võimete piirid suurte vapustustega toimetulekul. Kriisi ajal aitasid vapustusi leevendada riikide eelarved ja eelkõige nende sotsiaalhoolekande süsteem, mis täitis automaatse stabilisaatori rolli. Ent mitmes riigis

oli eelarvepuhver paraku piiratud ja nende riikide võimalused pääseda finantsturule, et rahastada oma valitsemissektori võlga, olid ebakindlad, mis tähendas, et majanduslanguse pidurdamiseks nendest ei piisanud. See on peamine põhjus, miks 2011.–2013. aastal majandus neis riikides sugugi ei elavnenud. Nende riikide kollektiivseks rahaliseks abistamiseks võeti kasutusele mitmesugused uued vahendid. Need vahendid osutusid kriisi kõrghetkel väga väärtuslikuks ja neid oleks nüüd kasulik tugevdada või täiendada.

Valitsemissektori kõrge võlataseme alandamiseks kulub aega, eelkõige siis, kui majandus elavneb vaid mõõdukalt ja inflatsioon püsib aeglane. Kõrge võlatase tekitab mitmesuguseid probleeme. See piirab riikide suutlikkust võtta meetmeid, kui majandus peaks uuesti aeglustuma, või toetada avaliku sektori investeeringuid. See muudab riigid majanduslikult haavatavaks, eriti siis, kui jääb püsima vastastikune seos pankade ja nende koduriikide võlakohustuste refinantseerimise kulude vahel. Lisaks tekitab võlatasemete erinevus eriarvamusi selles, kuidas suhtuda euroala rahandusse tervikuna. Tänu viimaste aastate jõupingutustele võib üldiselt täheldada selget suundumust rahanduse jätkusuutlikkuse tugevdamise poole, aga edusamme tuleb kogu euroalal siiski tingimata jätkata.

Kriisi tagajärjel suurenes järsult euroala riikide valitsemissektori võlg

Valitsemissektori koguvõlg protsendina SKPst

Allikas: Euroopa Komisjon

ELi eelarve-eeskirju – stabiilsuse ja kasvu pakti – on aastate jooksul tugevdatud, et pöörata suuremat tähelepanu võlatasemele. Selleks et aegapidi edu saavutada, tuleb kõikidel valitsemistasanditel rakendada usaldusväärset eelarvepoliitikat ning tagada tugev ja püsiv majanduskasv. Oluline on võtta arvesse, missugused majanduslikud ja riigieelarvealased meetmed antud riigile tema majandustsükli konkreetses etapis sobivad, aga samuti tuleb vaadelda olukorda kogu euroalal tervikuna. Eelkõige on tähtis hoiduda protsükilise eelarvepoliitika rakendamisest, st mitte kunstlikult hoogustada majanduskasvu siis, kui seda pole tarvis, või püsida majanduslanguses, kui olukord nõuab vastupidist. Vajadus võtta arvesse tingimuste mitmekesisust on toonud kaasa üksikasjalikumad eeskirjad, milles võetakse arvesse rohkem eri asjaolusid. Samal ajal antakse nendega teatav otsustamisõigus, sest eeskirju ei ole võimalik koostada nii, et need hõlmaksid kõiki olukordi. Komisjon on seda otsustamisõigust viimastel aastatel kasutanud ja Euroopa Liidu Nõukogu on tema soovitusel heaks kiitnud. Komisjon on rohkem keskendunud ka euroala kui terviku eelarvepoliitikale.

Miks liikuda veelgi fiskaalliidu suunas?

- ▶ Hästi toimiv ühisraha eeldab:
  - i) riikide usaldusväärset rahandust ja eelarvepuhvreid, mis aitavad majandustel vapustustele paremini vastu panna;
  - ii) täiendavaid ühiseid euroala tasandi stabiliseerimisvahendeid ning
  - iii) turudistsipliini ja jagatud eeskirjade kombinatsiooni, mis aitaks neid eeskirju lihtsamalt mõista ja tõhusamalt kohaldada.

3.4. VAJADUS SUURENDADA MAJANDUS- JA RAHALIIDU JUHTIMISE TÕHUSUST JA LÄBIPAISTVUST

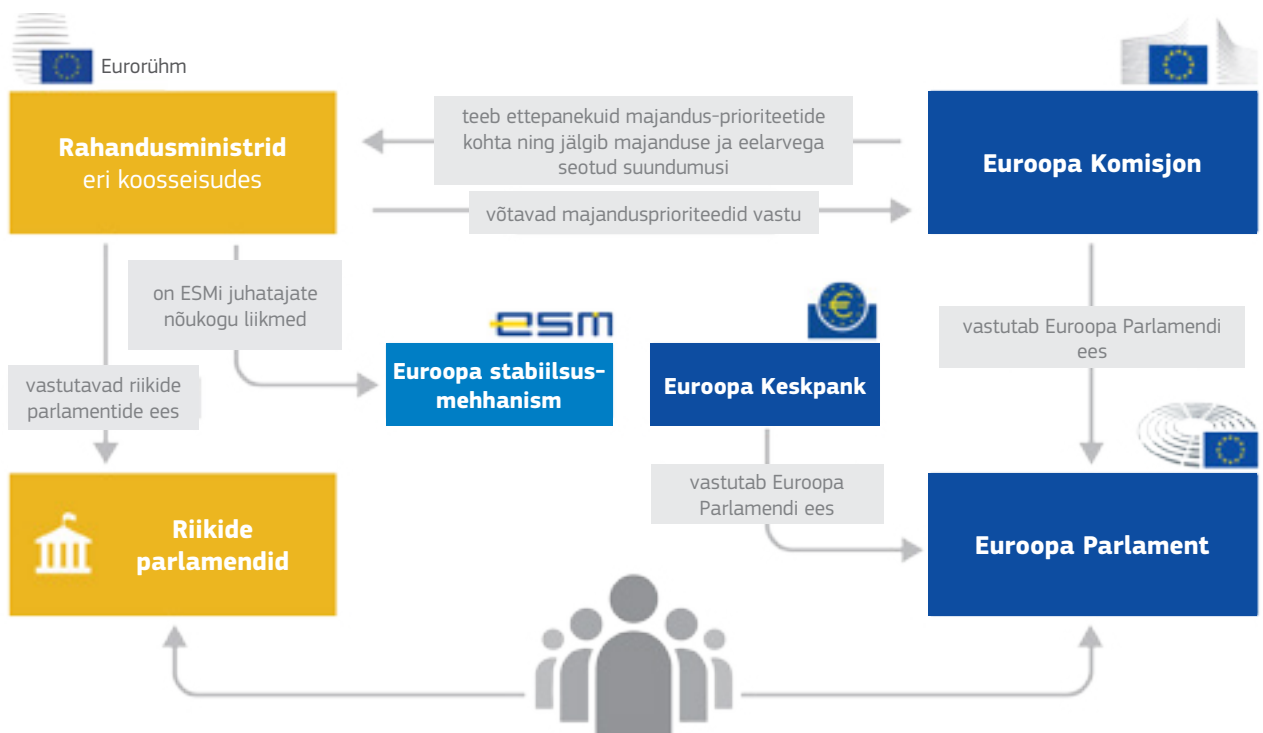
Majandus- ja rahaliidu struktuur rajaneb ühistel õiguspõhimõtetel. Nende põhimõtete alusel on kindlaks määratud majandus- ja rahaliidu eesmärgid ja toimimisviis, eri institutsioonide ülesanded ja nende vaheline võimutasakaal, samuti tasakaal ELi ja riiklike võimutasandite vahel. Lisaks toimub nende alusel riikide majanduspoliitika koordineerimine ning on kehtestatud eelarve-eeskirjad, mida tuleb järgida, ja mehhanismid, mille abil hoida ära või korrigeerida makromajanduslikku tasakaalustamatust. Samuti on nende alusel kindlaks määratud pangandusliidu korraldus.

Seda struktuuri on järg-järgult kujundatud möödunud kolmekümne aasta jooksul. Ehkki suund oli selge, puudus algne ühtne üldine kava. Viimase viieteistkümne aasta kogemus on näidanud, et liiga sageli on ainult alanud kriis aidanud kujundada ühist teadlikkust ja poliitilist tahet, mida on tarvis, et asuda ühiselt tegutsema majandus- ja rahaliidu ülesehituse parandamiseks. See näitab ka, miks praegune olukord on selline, nagu ta on, ja miks meil on endiselt puudujääke. Üldine juhtimine on

paranenud, aga sellest ei piisa euroala optimaalseks toimimiseks, paindlikuks reageerimiseks muutuvatele majandustingimustele ja majandusvapustustele ning osa elanikkonna umbusalduse hajutamiseks. Esile võib tuua kolm peamist puudust.

Esiteks ei ole majandus- ja rahaliidu juhtimine mitmes mõttes tasakaalus. Rahapoliitikat reguleeritakse tsentraalselt euroala tasandil. See käib aga käsikäes detsentraliseeritud eelarve- ja valdkondliku poliitikaga, mis peegeldab peamiselt riikide olukorda ja eelistusi. Kasutatavad vahendid kujutavad endast samuti vastandlikku kombinatsiooni: ühelt poolt on kehtestatud tugevad, vajalikud (ehkki sageli liiga keerulised) eelarve-eeskirjad, millega kaasnevad võimalikud sanktsioonid; teiselt poolt antakse ELi tasandil majanduspoliitika koordineerimise protsessi (Euroopa poolaasta) raames vaid leebeid majandusalaseid suuniseid. Selline juhtimisstiil on liiga sageli pärssinud edusamme meile nii vajalike struktuurireformide elluviimisel ja investeeringute tegemisel. Rahapoliitika koormatakse üle vastutusega pehmendada ja tasakaalustada majanduses toimuvate muutuste mõju. Selle tulemusena ei saa liikmesriigid, ettevõtted ja kodanikud majandus- ja rahaliidu eeliseid täielikult nautida.

Euroala juhtimine on endiselt keeruline

Allikas: Euroopa Komisjon.

Teiseks on majandus- ja rahaliidu institutsiooniline struktuur mitmetasandiline ja kohmakas süsteem, mis tuleb muuta läbipaistvamaks ja vastutusvõimelisemaks. Selles süsteemis tasakaalustab (ehkki mitte täiuslikult) liidu institutsioone ja töömeetodeid aina suurenev hulk valitsustevahelisi asutusi ja tavaid, millest paljud moodustati või kujunesid välja kriisi ajal või järel. Selline „kokkuleppeline“ valitsemine kajastab teataval määral usalduse puudumist nii liikmesriikide vahel kui ka ELi institutsioonide suhtes. Tulemuseks on mitmetahuline ja keerukas vastastikune vastutusalade jagamine. Samuti kajastab selline valitsemine asjaolu, et paljud uued eeskirjad või asutused koostati või loodi ajutiselt, sageli vastuseks hädaolukorrale. Kõige paremini illustreerib seda euroühma, Euroopa Komisjoni ja Euroopa stabiilsusmehhanismi koostööimimine. Ehkki iga institutsioon ja asutus püüdleb suurema legitiimsuse ja vastutuse poole, on otsuste tegemine praktikas keeruline protsess, mida kritiseeritakse seetõttu, et see ei ole piisavalt arusaadav ja läbipaistev. Eelkõige oleks oluline soodustada Euroopa Parlamendi kaasamist ja suurendada demokraatlikku vastutust euroala jaoks või nimel tehtud otsuste eest.

Kolmandaks ei ole euroala ühised huvid avalikes aruteludes ja poliitika kujundamises piisavalt hästi esindatud. Kui meil puudub ühine arusaam probleemidest või ühine tulevikunägemus, on euroalal raske kriisi pärandist üle saada ja tema edusammud ühiste probleemide lahendamiseks vajalike vahendite väljakujundamisel jäävad kesiseks.

Miks liikuda veelgi parema juhtimise suunas?

- ▶ Tugevam majandus- ja rahaliit vajab tugevamat juhtimist. Praeguse süsteemi aluseks on paljuski minevikus tehtud otsused. See vähendab ühiste institutsioonide ja vahendite tõhusust ning sellega kaasneb majandus- ja rahaliidu keeruline ja läbipaistmatu korraldus. Suurema ühtsuse saavutamiseks ja tulevaste vapustustega toimetulekuks ei ole praegune juhtimissüsteem optimaalne. Majandus- ja rahaliidu struktuuri parandamiseks ja tugevdamiseks on tarvis ühist arusaama sellest, kuidas edasi liikuda.

4. Arutelu võimalike edasiste sammude kohta

Euroala liikmesriigid moodustavad mitmekesise rühma. Kunagi ei saa olema ühtainust lähenemisviisi või lõplikku ühist arusaama sellest, kuidas kõige paremini edendada majandus- ja rahaliitu. Siiski on kõigil ühine eesmärk tugevdada ühisraha ja üheskoos käsitleda ühist huvi pakkuvaid küsimusi, mis ulatuvad üle riigipiiride. Nüüd on meie ülesanne töötada ideede põhjal välja praktilised lahendused ja määrata kindlaks edasine tegevus, mis on pragmaatiline ja paindlik, kuid samas kõigi jaoks tulemuslik.

4.1. MAJANDUS- JA RAHALIIDU SÜVENDAMISE JUHTPÕHIMÕTTED

Edasiste sammude kavandamisel tuleks järgida nelja põhimõtet.

- ▶ Majandus- ja rahaliidu peamised eesmärgid peaksid olema **töökohad, majanduskasv, sotsiaalne õiglus, majanduslik lähenemine ja finantsstabiilsus**. Majandus- ja rahaliit ei ole eesmärk omaette.
- ▶ **Vastutus ja solidaarsus ning riskide vähendamine ja jagamine käivad käsikäes**. Suuremad stiimulid riskide vähendamiseks ja tingimuslik toetus peaksid käima käsikäes riskijagamismeetmetega, eelkõige finantssektoris, ja struktuurireformidega.
- ▶ **Majandus- ja rahaliit ning selle lõpuleviimine peaks jääma avatuks kõigile ELi liikmesriikidele**. Tuleb säilitada ühtse turu terviklikkus. See on esmatähtis ka hästi toimiva ühisraha seisukohast. Aluslepingu kohaselt peaksid kõik ELi liikmesriigid, välja arvatud Taani ja Ühendkuningriik, lõpuks euro kasutusele võtma.
- ▶ **Otsustusprotsess peab muutuma läbipaistvamaks ja tuleb tagada demokraatlik vastutus**. Kodanikud tahavad teada, kes ja kuidas otsuseid teeb ning kuidas see nende elu mõjutab.

Majandus- ja rahaliidu süvendamise juhtpõhimõtted

Allikas: Euroopa Komisjon.

4.2. TEGEVUSE JÄRJESTUS

Võttes arvesse seisukohtade erinevusi mõnes küsimuses, on kõigepealt oluline jõuda üldisele poliitilisele üksmeelele edasise tegevuse suhtes. See ei ole seotud üksnes üldise lähenemisviisi kujundamisega, vaid ka mitmesuguste lühiajalises, keskpikas ja pikaajalises perspektiivis astutavate sammude järjestusega. Kuid tegemist ei ole üheainsa ainuvõimaliku reformiga. Pigem on need paljud meetmed, mida tuleb koos kaaluda ja rakendada. Seepärast ei kujuta selles dokumendis esitatud ideed endast majandus- ja rahaliidu tulevase ülesehituse tegevuskava.

Käesolevas aruteludokumendis esitatakse mitmed sammud ja võimalused tugevama majandus- ja rahaliidu loomiseks 2025. aastaks. Seega on käesolev dokument üleskutse liikmesriikidele ja sidusrühmadele arutada ja kokku leppida selles, millised elemendid on ühisraha edasiseks toetamiseks kõige olulisemad, kusjuures tuleb täielikult kasutada juba olemasolevaid institutsioone ja eeskirju. Teatavad elemendid on hädavajalikud ja need tuleb rakendada kiiresti, et tagada vastupidav majandus- ja rahaliit. Mõnes valdkonnas on töö juba käimas või selle saab kiiresti ära teha, et võtta meetmeid hiljemalt 2019. aastaks. Seejärel tuleb paljud muud elemendid

rakendada 2025. aastaks. Need esitatakse avatumas vormis ja nende kohta võib teha otsuse hiljem, kui algsed sammud on juba astunud. Samuti on kindlaks määratud teatavate sammude astumiseks vajalikud eeltingimused.

Olenemata iga sammu üksikasjadest on esmatähtis koostada selge tegevusjärjekorraga üldine kava. Kui meie eesmärk on parandada euroala toimimist töökohtade ja majanduskasvu loomisel ning samas kaitsta ja tugevdada finantsturu stabiilsust, ei ole see, millises järjestuses võetakse edasisi meetmeid, eelkõige rahandusvaldkonnas, sugugi ükskõik. See peaks järgima teatavat loogikat, et uued algatused ei tekitaks uut ebakindlust. Õige tasakaalu leidmiseks tuleb mõned meetmed koos kokku leppida varem, isegi kui nende tegelik rakendamine toimub hiljem. Võimalik tegevuskava on esitatud 1. lisas.

Dokumendis esitatud võimalused hõlmaksid samme kolmes põhivaldkonnas: tõelise rahandusliidu loomise lõpuleviimine, integreerituma majandus- ja fiskaalliidu loomine ning demokraatliku vastutuse suurendamine ja euroala institutsioonide tugevdamine.

4.3. TÕELINE RAHANDUSLIIT – ÜHEAEGSED EDUSAMMUD RISKI VÄHENDAMISE JA RISKI JAGAMISE VALLAS

Integreeritud ja hästitoimiv finantsüsteem on tõhusa ja stabiilse majandus- ja rahaliidu jaoks esmatähtis. Tuginedes viimastel aastatel tehtud edusammudele, tuleb leida üksmeel edasistes sammudes. See hõlmab nii juba arutlusel olevaid küsimusi kui ka kokkuleppe saavutamist selles, milliseid lisameetmeid tuleb võtta 2025. aastaks. Edusamme tuleb teha üheaegselt nii riski vähendamise kui ka riski jagamise vallas.

Millised küsimused tuleks kokku leppida 2019. aastaks?

Riskide vähendamine

Riskide täiendava vähendamise meetmed tuleb seada prioriteediks. Esimese kiire sammuna esitas komisjon 2016. aasta novembris laiaulatusliku meetmepaketi pankade riskide vähendamiseks usaldatavusnõuetel põhineva juhtimise edendamise ja turudistsipliini tugevdamise kaudu. Samuti pani komisjon ette maksejõuetuse, restruktureerimise ja

teise võimaluse andmisega seotud meetmed. Need tuleb kiiresti rakendada.

Euroopa viivislaenustrateegia võib aidata kõrvalda ühte kriisi kõige häirivamat järelmõju ja toetada riiklikke meetmeid asjaomastes riikides. Kui viivislaenudega seotud probleemi ei lahendata, jääb see jätkuvalt mõjutama euroala pangandussektori üldist toimimist ja on jätkuvalt rahandusliku ebakindluse võimalik allikas. Nõukogu on võtnud kindla kohustuse leppida käesoleva aasta juuniks kokku kõikehõlmav strateegia, milles nähakse ette konkreetsed eesmärgid, ajakava ja seiremehhanism. Kuid vaja on tagada ka asjakohased vahendid ja praktiline rakendamine kohapeal. Strateegia peaks aitama vähendada olemasolevaid viivislaene ja hoidma ära uute teket. See peaks hõlmama konkreetseid koordineeritud meetmeid ELi tasandil ja oluliste poliitikavaldkondade elemente, nagu järelevalvetavade tõhustamine, viivislaenude järeלטuru arendamise meetmed, riiklike õigusraamistike reform ja struktuursete probleemide lahendamine, ja pangandussektori edasist restruktureerimist.

Komisjon hindab Euroopa poolaasta raames korrapäraselt liikmesriikide finantssektori probleeme. Hindamise alusel esitatakse konkreetsed reformisoovitused, kui seda on vaja, et vähendada finantsstabiilsust ohustavaid riske või parandada rahastamise kättesaadavust. Samal eesmärgil teeb komisjon praegu võrdlusanalüüsi, et uurida võlgade sissenõudmise ja maksejõuetussüsteemide elemente, mis mõjutavad pankade bilanssi. Need meetmed aitavad vähendada riikide pangandussüsteemide riske ja neid saaks veelgi tõhustada (vt ka punkt 4.4 allpool).

Pangandusliidu loomise lõpuleviimine

Veel on kokku leppimata kaks olulist pangandusliidu komponenti, mis võimaldaksid teha paralleelselt edusamme riskijagamise vallas: ühtse kriisilahendusfondi ühine fiskaalne kaitsemehhanism ja Euroopa hoiuste tagamise skeem. Need tuleks kokku leppida võimalikult kiiresti (soovitavalt 2019. aastaks), et need oleks täielikult toimivad 2025. aastaks. Mõlemad elemendid on olulised, et veelgi vähendada seost pankade ja riigi rahanduse vahel. Komisjoni 2015. aasta novembri teatises „Pangandusliidu väljakujundamise poole“ ja nõukogu 2016. aasta juuni pangandusliidu väljakujundamist käsitlevas tegevuskavas esitati selleks vajalikud ja juba kokku lepitud olulised sammud.

Euroopa hoiuste tagamise skeem aitaks kaitsta hoiukontodel olevaid sääste paremini ja samal määral kogu euroaalal. Seega pakuks Euroopa hoiuste tagamise skeem paremat ja ühtsemat kaitset kõigile väikehoiustajatele kogu pangandusliidus. Komisjon esitas Euroopa hoiuste tagamise skeemi ettepaneku 2015. aasta novembris ja läbirääkimised on praegu käimas.

Ühtse kriisilahendusfondi usaldusväärne fiskaalne kaitsemehhanism on esmatähtis, et muuta uus ELi kriisilahendusraamistik tulemuslikuks ja hoida ära kulused maksumaksjatele. Selle raamistiku kohaselt rahastaksid kriisilahendust pankade aktsionärid ja võlausaldajad ning ühtne kriisilahendusfond, mida eelnevalt rahastab pangandussektor. Kui tõsiseid probleeme tekib korraga mitmel pangal, ei pruugi fondi pakutavatest vahenditest rahastamisvajaduse katmiseks siiski jätkuda. Seepärast on vaja võimalikult kiiresti töötada välja kriisilahendusfondi fiskaalselt neutraalne kaitsemehhanism, mida kasutatakse viimase abinõuna. Liikmesriigid juba võtsid 2013. aasta detsembris kohustuse töötada välja ühine kaitsemehhanism ja kinnitasid seda eesmärki 2015. aastal. See tuleks nüüd viivitamata ellu viia.

Kuna võimaliku kriisi korral on ühisel kaitsemehhanismil ülioluline roll, tuleks selle väljatöötamisel võtta arvesse teatavaid aspekte. See peaks olema sobiva mahuga, et ta suudaks täita oma rolli, ja seda peaks saama käivitada kiiresti. Samuti peaks see olema fiskaalselt neutraalne, nii et pangandussektor maksaks fondi tagasi kõik võimalikud väljamaksed ning avaliku sektori vahendite kasutamine oleks piiratud. Samuti tähendab see, et põhimõtteliselt ei tohiks olla riigipõhist lähenemist ega killustatust. Finants- ja institutsioonilise struktuuri puhul tuleks vältida tarbetuid kulusid.

Sellega seoses võib kaaluda kaht võimalust.

► **Tulemuslikkuse seisukohast lähtudes vastaks Euroopa stabiilsusmehhanismi poolt ühtsele kriisilahendusfondile võimaldatav krediidiiliin** eespool märgitud tingimustele. Euroopa stabiilsusmehhanismil on laenuandmisvõime, teadmised turu toimimisest ja krediidivõimelisus, mida on vaja ühise kaitsemehhanismi funktsiooni tõhusaks täitmiseks. Samas võib olla vaja sujundada Euroopa stabiilsusmehhanismi teatavaid otsustusmenetlusi ja tehnilisi sätteid, et

kaitsemehhanismi saaks käivitada õigel ajal ja tagada ühtse kriisilahendusfondi maksimaalne kulutõhusus.

► **Vähem tulemuslik variant oleks see, kui liikmesriigid annaksid ühtsele kriisilahendusfondile samaaegselt kas laene või tagatise.** Selle lähenemisviisi puhul võib tõenäoliselt osutuda keeruliseks eraldatud vahendite kasutuselevõtt kriisi korral ja see võib pärssida mehhanismi tulemuslikkust ajal, mil seda kõige enam vajatakse. Kuigi kaitsemehhanism peaks olema pikas perspektiivis eelarveneutraalne, peaksid liikmesriigid antud finantstoetust ikkagi refinantseerima. Samuti tekiks rakendamise seotud probleemid, sest iga liikmesriik peaks sõlmima Ühtse Kriisilahendusnõukoguga lepingu.

Kapitaliturgude liidu loomine

Edusammud kapitaliturgude liidu suunas on esmatähtsad, et pakkuda kodumajapidamistele ja ettevõtetele uuenduslikumaid, jätkusuutlikumaid ja mitmekesisemaid rahastamisallikaid, nt parandades juurdepääsu riskikapitalile või omakapitali kaudu rahastamisele ja vähendades tuginemist laenudele. Seega aitaks kapitaliturgude liit edendada riskijagamist erasektoriga ja suurendada finantssektori üldist vastupanuvõimet. See tugevdab ka majanduse üldist makromajanduslikku stabiilsust majandusvapustuste korral. See kehtib kõigi ELi liikmesriikide kohta, kuid on eriti oluline euroala jaoks. Komisjon on seadnud kapitaliturgude liidu loomise üheks oma prioriteediks ja võtnud selle saavutamiseks juba palju meetmeid. See töö on praegu olulisem kui kunagi varem. Euroopa suurima finantskeskuse lahkumine ühtselt turult muudab kapitaliturgude liidu loomise keerulisemaks, kuid samas seda olulisemaks.

Esmatähtis on integreeritum järelevalveraamistik, mis tagab finantssektori eeskirjade ühtse rakendamise, ja tsentraliseeritum järelevalvenõuete täitmise tagamine. Nagu märgitud viie juhi aruandes, peaks järelevalveraamistiku järkjärguline tugevdamine lõpuks viima ühtse Euroopa kapitaliturgude järelevalveasutuse loomiseni.

Kapitaliturgude liit on võimalus tugevdada meie ühisraha, kuid see on oluline muudatus. Selle saavutamiseks on hädavajalik Euroopa Parlamendi, nõukogu ja kõigi sidusrühmade pühendumus. Õigusreform on üksnes üks osa muudatustest, mida on vaja, et luua uus finantsökosüsteem, mis on tõeliselt integreeritud ja sõltub vähem pangapõhisest

rahastamisest. Kapitaliturgude liidu loomiseks on vaja kõigi sidusrühmade, sealhulgas ettevõtete, investorite ja järelevalveasutuste täielikku osalemist. Samuti tuleks tegelda ülejäänud tőketega, mis takistavad kapitaliturgude liidu lõpuleviimist, nt maksueeskirjade või maksejõuetusmenetlustega, sealhulgas liikmesriikide tasandil.

Pangandusliidust ja kapitaliturgude liidust

edasi

Pankade bilansi mitmekesistamine aitaks lahendada pankade ja nende „koduriigi“ seotuse probleemi. Üks mitmekesistamise võimalus oleks töötada välja riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberid. Need finantsinstrumendid, mida praegu arutatakse Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogus, on väärtpaberistatud finantstooted, mida võib emiteerida äriüksus või asutus. Sellega ei kaasneks võla jagamist liikmesriikide vahel. Need instrumendid aitaksid mitmekesistada pankade

bilanssi ja edendada riskijagamist erasektoriga. Võttes arvesse riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite väga uuenduslikku laadi, on tõenäoline, et nende emiteerimine toimuks üksnes järk-järgult. Väärtpaberistatud varade regulatiivse käsitluse muutmine aitaks sellist liiki toote turgu välja arendada, kuid aluseks olevate riigivõlakirjade regulatiivset käsitlust ei oleks vaja muuta. Teine võimalus mitmekesistamist pikas perspektiivis edendada oleks muuta riigi võlakohustuste regulatiivset käsitlust, nagu seda on kirjeldatud allpool.

Milliseid meetmeid võiks kaaluda hiljemaks kui 2019. aastaks?

Hiljemaks kui 2019. aastaks võiks kaaluda paljusid täiendavaid keskpika perioodi meetmeid. Sellised meetmed peavad hõlmama jätkuvat tahet viia kapitaliturgude liit lõpule ja rakendada täielikult Euroopa hoiuste tagamise skeem. Samas võivad need

Rahandusliidu lõpuleviimise kava

Riskide vähendamine ja pankade vastupanuvõime suurendamine

2016. aasta novembri panganduspakett

Ühtse pangandusreeglitiku tugevdamine täiendavate riskivähendusmeetmetega

tehtud

peetakse läbirääkimisi Euroopa Parlamendis / nõukogus

Viivislaenustrateegia väljatöötamine neljas peamises poliitikavaldkonnas: i) järelevalve, ii) järelturud, iii) struktuursed küsimused (sealhulgas maksejõuetus), iv) pangandussüsteemi restruktureerimine

kohustus strateegia kokku leppida majandus- ja rahandusküsimuste nõukogus 2017. aasta juunis

Pangandusliidu kolme samba lõpuleviimine

Ühtne järelevalvemehhanism

täielikult toimiv

Ühtne kriisilahenduskord

Ühtne Kriisilahendusnõukogu + ühtse kriisilahendusfondi võtmine täielikult ühiskasutusse 2025. aastaks

Ühtne Kriisilahendusnõukogu loodud ja toimib tuleb luua ühtse kriisilahendusfondi fiskaalne kaitsemehhanism

Euroopa hoiuste tagamise skeem

peetakse läbirääkimisi Euroopa Parlamendis / nõukogus

Kapitaliturgude liidu loomine

Sellise tegevuskava rakendamine ja vahekokkuvõte, mille eesmärk on edendada kapitaliturgude integratsiooni ja luua 2019. aastaks tõeline kapitaliturgude liit

käimas

Euroopa järelevalveasutuste läbivaatamine – esimene samm ühtse Euroopa kapitaliturgude järelevalveasutuse suunas

käimas

Pangandusliidust ja kapitaliturgude liidust edasi

Pankade bilansi mitmekesistamise edendamine, nt **riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite** kaudu

hindamisel

hõlmata ka täiendavaid samme nn Euroopa turvalise vara¹ väljatöötamiseks euroala jaoks ja riigivõlakirjade regulatiivset käsitlust.

Turvaline vara on kaasaegse finantssüsteemi jaoks esmatähtis. Väidetakse, et euroala vajab ühist turvalist vara, mis oleks võrreldav USA riigivõlakirjaga. Sellise vara nappus ja asümmeetriline pakkumine võib negatiivselt mõjutada rahastamise kättesaadavust ja kulukust majanduses. Riigivõlakirjad on tavaliselt turvaline vara enamikus finantssüsteemidest.

Euroopa turvaline vara oleks uus võlakohustuste ühise emiteerimise finantsinstrument, mis tugevdaks integratsiooni ja finantsstabiilsust. Euroala turvalise vara väljatöötamisega kaasneksid siiski keerukad õiguslikud, poliitilised ja institutsionaalsed probleemid, mida tuleks põhjalikult uurida. Eriti tuliselt on vaieldud võla jagamise küsimuse üle, pidades silmas võimalust, et see võib vähendada liikmesriikide stiimuleid usaldusväärse poliitika järgimisel. Komisjon kaalub erinevaid võimalusi euroala turvalise vara valdkonnas, et õhutada arutelu sellise vara võimaliku ülesehituse üle.

Euroopa turvaline vara

Euroala majandus on sama suur kui USA oma ja tema finantsturu suurus võrreldav USA turu suurusega, kuid euroalal puudub ühine turvaline vara, mis oleks võrreldav USA riigivõlakirjadega. Selle asemel emiteerivad euroala liikmesriigid erinevate riskiparameetritega võlakirju, tekitades turvalise vara asümmeetrilise pakkumise. Kogemused on näidanud, et pingelisel ajal võimendavad riigivõlakirjade turu praegune struktuur ja pankade suured riskipositsioonid oma koduriigi suhtes turu volatiilsust, mis mõjutab finantssektori stabiilsust ja seeläbi konkreetset ja erineval viisil ka euroala liikmesriikide reaalmajandust.

Euroopa turvaline vara, mis on nomineeritud euros ja mille maht on piisav, et olla Euroopa finantsturgudel võrdlusaluseks, võib tuua finantsturgudele ja Euroopa majandusele olulist kasu. Eelkõige aitaks see mitmekesistada pankade hoitavaid varasid, parandada likviidsust ja rahapoliitika ülekandumist ning vähendada pankade ja riikide võlakohustuste omavahelist seotust.

Viiimastel aastatel on esitatud selle korraldamise kohta mitmeid erinevaid ettepanekuid. Mõned neist näevad ette täielikku või osalist ühist emiteerimist, mõned põhinevad jagamisel ja mõned ei näe ette mingeid ühiseid kohustusi. Edasised arutelud selles keerulises valdkonnas peaksid keskenduma sellele, milliseid omadusi selline instrument vajaks, et võimalik kasu realiseerida.

Riigivõlakirjade regulatiivse käsitluse muutmine on teine arutluse all olev küsimus, mis aitaks vähendada pankade ja riikide võlakohustuste omavahelist seotust, kuid millel oleks oluline mõju euroala finantssüsteemi toimimisele. Riigi võlakohustuste regulatiivne käsitlemine on poliitilisest ja majanduslikust seisukohast keeruline küsimus. Nagu muudes arenenud majanduspiirkondades, lähtutakse ka ELi pangandusalastes õigusaktides praegu riigivõlakirjade riskivaba staatuse üldisest põhimõttest. See on põhjendatud nende erilise rolliga avaliku sektori kulutuste rahastamisel ja asjaomase riigi finantssüsteemile madala riskiga vara pakkumisel. Samal ajal ei paku selline käsitlus pankadele mingeid stiimuleid rahapaigutuse mitmekesistamiseks koduriigi võlakirjade osakaalu vähendamise kaudu. Sellise käsitluse muutmise korral vähendaksid euroala pangad tõenäoliselt järsult oma hoitavate riigivõlakirjade mahtu. See ei häiriks mitte üksnes nende koduriigi finantssüsteemi toimimist, vaid võiks mõjutada ka euroala kui terviku finantsstabiilsust. Aruka ja järgjärgulise rakendamise korral võib selline reform samas suurendada valitsuste stiimuleid vähendada oma võlakirjade riskiprofiili.

¹ Kuigi täielikult turvalisena ei käsitada mingit vara ega investeeringut, kasutatakse mõistet „turvaline vara“ instrumentide puhul, mis on usaldusväärne ja atraktiivne rahapaigutus.

Mõlema meetme väljatöötamiseks on vaja ühist poliitilist otsust mõlema aspekti kohta. Igal juhul – ja ka selleks, et hoida ära võimalikku negatiivset mõju finantsstabiilsusele – on kõige olulisem kokku leppida pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu puuduvad elemendid, enne kui regulatiivset käsitlust on realistlikult võimalik mis tahes viisil muuta. Kui soovitakse tagada Euroopa finantssektorile võrdsed võimalused, on oluline jõuda kokkuleppele ka ülemaailmsel tasandil.

4.4. TAASLÄHENEMINE INTEGREERITUMAS MAJANDUS- JA FISKAALLIIDUS

Tugeva majandusliku ja sotsiaalse taaslähendamise puudumise tõttu tuleb kiiresti võtta tõhusaid meetmeid. Majanduslik lähenemine on eriti oluline euroala toimimiseks, kuid on samavõrd oluline ka ELi kui terviku jaoks.

Viie juhi aruandes märgiti, et lähenemine liikmesriikides paindlikumate majandus- ja sotsiaalsete struktuuride suunas on majandus- ja rahaliidu pikaajaliseks edukaks toimimiseks esmatähtis. Ühisraha jagavate majanduste jaoks on eriti oluline, et nende majandusstruktuurid oleksid majandusvapustuste korral piisavalt paindlikud, et hoida ära majanduslikku või sotsiaalset pinget. Struktuurselt paindlikumad majandused ei toimi paremini mitte üksnes majandusvapustuste ajal, vaid ka üldiselt. Kuid lähenemine paindlike majandusstruktuuride suunas on samavõrd oluline ka liikmesriikide jaoks, kes kavatsevad tulevikus euro kasutusele võtta.

Lähendamise eri käsitlused.

Reaalne lähenemine. Lähenemine kõrge elatustaseme ja sarnase sissetulekutaseme suunas on esmatähtis selleks, et saavutada liidu eesmärgid, mis hõlmavad majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust koos tasakaalustatud majanduskasvu, hinnastabiilsuse ja täieliku tööhõivega.

Nominaalne lähenemine. Nominaalseid näitajaid, nagu intressimäär, inflatsioon, vahetuskurss, valitsemissektori puudujäägi ja võla suhtarvud, on kasutatud alates Maastrichti lepingu jõustumisest. Oluliste nominaalsete eesmärkide täitmine on euroala liikmeks saamise eeltingimus.

Tsükliline lähenemine. Tsükliline lähenemine tähendab, et riigid on majandustsükli samas faasis, nt tõusu- või langusfaasis. See on majandus- ja rahaliidu jaoks oluline, kuna ühtse rahapoliitika teostamine on keerulisem ja vähem tõhus, kui riigid on majandustsükli väga erinevates faasides – mõni riik vajab piiravat või ekspansioonivõimelist poliitikat kui teised riigid.

Lähenemine vastupanuvõimeliste majandusstruktuuride suunas ei tähenda poliitika või olukordade üldist ühtlustamist. Majandus- ja rahaliidus, kuhu kuuluvad erineva majandusstruktuuriga ja erineval majandusarengu tasemel olevad liikmesriigid – alates väljakujunenud suurtest majandustest, nagu Saksamaa, Prantsusmaa või Itaalia kuni järelepürgivate väikeste majandusteni, kelleks on enamik alates 2004. aastast ELiga ühinenud liikmesriike –, ei saa olla kõigile sobivat ühte meetodit. Samas tähendab see, et tuleb jõuda kokkuleppele ühises lähenemisviisis. See on oluline küsimus liikmesriikidele arutamiseks, kuna erinevad lähenemispõhimõtted eeldavad erinevaid rakendamisevahendeid.

Milliseid vahendeid on vaja uueks lähenemisprotsessiks?

Analüüsides seda, kuidas saavutada suurem lähenemine, võivad euroala liikmesriigid otsustada tugevdada mitmesuguseid juba olemasolevaid elemente: ELi tasandi raamistikku, majanduspoliitika koordineerimist ning rahaliste vahendite kasutamist. Samuti võidakse otsustada parandada euroala makromajandusliku stabiliseerimise suutlikkust, mis aitaks tulevaste vapustuste korral ära hoida suuremat lahknevust. Sellele kõigele aitaks kaasa suutlikkuse suurendamine.

ELi tasandi raamistiku kasutamine lähenemiseks

Euroopa majanduslik integratsioon pakub lähenemiseks sobiva raamistiku. Ühtne turg, sealhulgas kaupade, teenuste, kapitali ja inimeste vaba liikumine, on võimas mootor, mis edendab integratsiooni ning ühist majanduskasvu ja jõukust kõigis liikmesriikides. Koos digitaalse ühtse turu, energialiidu ning pangandus- ja kapitaliturgude liiduga pakub see ühise alusraamistiku Euroopa Liidus, sealhulgas euroala riikides toimuvaks lähenemiseks. Täieliku kasu saamiseks on oluline liikmesriikide pühendumus ühtse turu süvendamisele ja tugevdamisele.

Majanduspoliitika koordineerimise tugevdamine

Liikmesriikide poliitikameetmed on lähenemise seisukohast olulised, kuid nende koordineerimine Euroopa poolaasta raames on nende maksimaalse tulemuslikkuse tagamiseks esmatähtis. Paljud majanduse vastupanuvõime jaoks olulised poliitikavaldkonnad on jätkuvalt peamiselt liikmesriikide pädevuses, nt tööhõive, haridus, maksustamine ning tervishoiusüsteemi, toote- ja teenuseturgude, avaliku halduse ja kohtusüsteemi ülesehitus. Euroopa poolaasta on ja peaks jääma nii euroala riikide kui ka teiste ELi liikmesriikide puhul peamiseks vahendiks, mille abil liigutakse kiirema lähenemise ja selliste poliitikameetmete tõhusama koordineerimise suunas. Ka Euroopa sotsiaalõiguste sammas on ajakohastatud suunanäitaja paljude selliste poliitikameetmete puhul, mis on suunatud paremate töö- ja elutingimuste loomisele. Selles on

ette nähtud paljud põhimõtted ja õigused õiglase ja hästitoimiva tööturu ja hoolekandesüsteemi toetuseks. Liikmesriikide äriühingute maksustamise raamistike ühtlustamine, nagu on kavandatud äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi ettepanekus, aitaks piiriülese kaubanduse ja investeringute edendamise teel samuti kaasa lähenemisele.

Euroopa poolaastat võiks enne 2019. aastat veelgi tugevdada. Tuginedes kahe viimase aasta jooksul tehtud jõupingutustele, uurib komisjon võimalusi, kuidas:

- ▶ edendada koostööd ja dialoogi liikmesriikidega, kaasates ka riikide parlamendid, sotsiaalpartnerid, riiklikud tootlikkuse komiteed ja muud sidusrühmad, et tagada tugevam riigi isevastutus ja soodustada reformide rakendamist;
- ▶ rohkem keskenduda euroala üldmõõtmele, suurendades euroala soovitude rolli. See tagaks euroala seisukohast vajalike reformide ja liikmesriikide valitsuste reformiprioriteetide parema kooskõla ning
- ▶ seostaks paremini iga-aastast Euroopa poolaasta protsessi ja riikide valitsuste mitmeaastast lähenemisviisi reformidele.

See võib anda liikmesriikidele selge pildi püsivatest lahknevustest ja sellest, kuidas tagada nõuetekohane taaslähenemine.

Lisaks on viie juhi aruandes ette nähtud ametlik ja siduvam lähenemisprotsess, mis põhineb kokkulepitud standarditel. Sellised standardid võivad hõlmata meetmeid avaliku sektori kulutuste kvaliteedi parandamiseks, investeringuid haridusse ja koolitusse, avatumate ja konkurentsitihedamate toote- ja teenuseturgude soodustamist ning õiglase ning tõhusate maksu- ja toetussüsteemide loomist. Seda võib kombineerida sotsiaalsete miinimumstandarditega, nagu on kavandatud Euroopa sotsiaalõiguste samba raames. Selliste standardite siduvus saaks olla vastuvõetav üksnes juhul, kui nõuetele vastavust saaks tugevdada omavahel tihedalt seotud reformidega, ELi vahendite kasutamise ja võimaliku makromajandusliku stabiliseerimisfunktsiooni kasutamise võimalusega. Lähenemise suunas tehtavate edusammude seire võib olla integreeritud Euroopa poolaasta järelevalvesüsteemi, tuginedes olemasolevatele tulemustabelitele ja võrdlusalustele.

Riiklike reformide ja olemasoleva ELi rahastamise seose tugevdamine

ELi aastate 2014-2020 finantsraamistiku praegusel programmitöö perioodil kehtestati tugevam seos Euroopa poolaasta prioriteetide ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamise vahel. Kõnealuste fondide kaasrahastatavate riiklike ja piirkondlike programmide koostamisel peavad liikmesriigid võtma arvesse kõiki asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi. Kehtivate eeskirjade kohaselt võib komisjon ka nõuda, et liikmesriigid programmi läbi vaataksid ja esitaksid muudatusettepanekuid. Võib olla vaja toetada uute asjakohaste nõukogu soovitude rakendamist või maksimeerida Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mõju majanduskasvule ja konkurentsivõimele.

Kuigi Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamine on teatavate liikmesriikide jaoks majandusliku ja sotsiaalse lähenemise edendamiseks oluline, ei ole ELi eelarve mõeldud makromajanduslikuks stabiliseerimiseks.

Mõne riigi majanduses on Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidel oluline roll stabiliseerimises, eelkõige majanduslanguse korral, kuna need tagavad püsiva ja ennustatava rahastamisvoo. Kuid ELi eelarve stabiliseeriv mõju euroalale kui tervikule on oluliselt piiratud selle mahu tõttu (üksnes ligikaudu 1 % kogu ELi SKPst). Lisaks on ELi eelarve suunatud rohkem lähenemise edendamisele aja jooksul (praegu seitsmeaastase perioodi jooksul) ja selle koostamisel ei ole eriti arvesse võetud euroala erivajadusi.

Selleks et tugevdada seost majandus- ja rahaliidu reformi- ja lähenemiseesmärkide ning ELi fiskaalvahendite vahel, **võib kaaluda kahte järgmist võimalust.**

- ▶ **Esimese sammuna võiks 2019. aastaks kaaluda võimalusi olemasoleva ELi eelarve stabiliseerimisfunktsiooni tugevdamiseks.** Selleks võib näiteks korrapärasemalt läbi vaadata kaasrahastamismäärasid vastavalt majandustingimustele liikmesriikides. Tuleb süüsi tunnistada, et võttes arvesse ELi eelarve piiratud mahtu võrreldes enamiku liikmesriikide majandustega, jääb sellise lähenemisviisi üldine makromajanduslik stabiliseerimisvõime ikkagi piiratuks (vt allpool muud makromajandusliku stabiliseerimise võimalused).

- ▶ **Edaspidi võiks poliitikareformide ja ELi eelarve seost tugevdada, et edendada lähenemist.** See võib toimuda kas sihipärase fondi vormis, et luua liikmesriikidele stiimulid reformide läbiviimiseks, või Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest väljamaksete tegemise kaudu, kusjuures selle eeltingimuseks oleksid edusammud konkreetsete reformide rakendamises, et edendada lähenemist. Reformi rakendamist jälgitaks Euroopa poolaasta raames. Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatu järelmeetmete osana esitab komisjon järgmiste nädalate jooksul ka aruteludokumendi ELi rahanduse tuleviku kohta.

Makromajanduslik stabiliseerimisfunktsioon

Viie juhi aruandes on ette nähtud ka euroala makromajandusliku stabiliseerimisfunktsiooni loomine.

- ▶ **Põhimõtted.** Ühine stabiliseerimisfunktsioon tooks euroalale palju kasu. See täiendaks riikide eelarvete stabilisaatoreid tugevate asümmeetriliste majandusvapustuste korral. Samuti võimaldaks see rakendada euroalal sujuvamat üldist eelarvepoliitikat eri olukordades, mil rahapoliitika võimalused on ammendunud. Sellise funktsiooni juhtpõhimõtted, nagu on kindlaks määratud viie juhi aruandes, kehtivad jätkuvalt. Funktsiooniga ei tohiks kaasneda püsivad sünded, see peaks minimeerima moraalariski ja mitte dubleerima Euroopa stabiilsusmehhanismi rolli kriisiohjamisvahendina. See tuleks välja töötada ELi raamistikus ja see peaks olema avatud kõigi ELi liikmesriikide jaoks. Juurdepääs stabiliseerimisfunktsioonile peaks rangelt sõltuma selgete kriteeriumide täitmisest ja püsivast usaldusväärsest poliitikast, eelkõige poliitikameetmetest, mis on suunatud kiiremale lähenemisele euroalal. ELi eelarvenõuete ja üldise majandusliku järelevalveraamistiku nõuete täitmise peaks olema selle osa. Mis tahes otsuses sellise vahendi loomise kohta tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta võimalikke õiguslikke piiranguid.
- ▶ **Võimalikud eesmärgid.** Euroala makromajanduslik stabiliseerimisfunktsioon võib olla eri vormis. Avaliku arutelu käigus käsitleti mitmeid stabiliseerimisfunktsiooni arendamise võimalusi, sealhulgas euroala fiskaalvõimekuse loomist. Kaks peamist valdkonda, kus sellist funktsiooni saaks kasutada, on avaliku sektori investeeringute kaitse majanduslanguse korral ja töötuskindlustusskeem töötuse äkilise kasvu korral. Tuleks uurida, kas

teatavaid võimalusi tuleks kaaluda järgmise ELi mitmeaastase finantsraamistiku kehtestamisel.

- **Rahastamine.** Sellise tulevikufunktsiooni kujundamisel peaksid liikmesriigid otsustama ka selle rahastamise mehhanismi üle. Nad võivad otsustada kasutada olemasolevaid vahendeid, nt Euroopa stabiilsusmehhanismi, kui on tehtud vajalikud õiguslikud muudatused, või ELi eelarvet, kui need elemendid integreeritakse järgmisesse mitmeaastasessse finantsraamistikku. Samuti võivad liikmesriigid otsustada töötada nende konkreetsete eesmärkide jaoks välja uue vahendi, kasutades selleks ettenähtud rahastamisallikad, nt SKP-I või käibemaksul põhinevaid riikide sissemakseid või aktsiisist ja lõivudest saadavat tulu või äriühingu tulumaksu. Makromajandusliku stabiliseerimise ülesehitus oleneks ka laenuvõtmisvõimest.

Komisjon uurib konkreetseid võimalusi euroala makromajandusliku stabiliseerimisfunktsiooni jaoks. See ergutab arutelu nimetatud funktsiooni konkreetse ülesehituse üle ning valmistab komisjoni ja liikmesriike ette sellise võime loomiseks hiljemalt 2025. aastaks.

Erinevad võimalused stabiliseerimisfunktsiooni loomiseks

Euroopa investeringute kaitse skeem aitaks majanduslanguse korral kaitsta investeringuid, toetades selgelt kindlaks määratud prioriteete ja juba kavandatud projekte või meetmeid riiklikul tasandil, nt taristut või oskuste arendamist. Majanduslanguse korral on avaliku sektori investeringud tavaliselt esimesed elemendid, mida riikide eelarves kärbitakse. See võimendab majanduskriisi ja sellel võib olla püsiv negatiivne mõju majanduskasvule, tööhõivele ja tootlikkusele. Kaitseskeemiga, mis võiks olla finantsinstrumendi vormis, saaks investeerimisprojekte jätkata. Selle tulemusel saaksid ettevõtted ja kodanikud kriisist üle kiiremini ja kindlamini.

Euroopa töötusedasikindlustuse skeem

toimiks riiklike töötuskindlustusskeemide „edasikindlustusfondina“. Töötushüvitised on sotsiaalse turvavõrgu oluline osa ja nende kasutamine suureneb tavaliselt majanduslanguse korral, mil vahendid on piiratud, sest on vaja ohjata eelarvepuudujääki. See skeem pakuks riikide rahandusele rohkem hingamisruumi ja aitaks kriisist välja tulla kiiremini ja tugevamalt. Töötusedasikindlustuse skeemi rakendamiseks oleks siiski tõenäoliselt vaja tööturupoliitikate ja -struktuuride eelnevat lähenemist.

Nn raskete aegade fond koguks vahendeid korrapäraselt. Fondist tehtaks väljamakseid kaalutusõiguse alusel suurte majandusvapustuste leevendamiseks. Selle mõju oleks sarnane eespool esitatud kahe võimaluse mõjuga. Raskete aegade fondi väljamaksed oleksid siiski tavaliselt rangelt piiratud kogutud sissemaksetega. Selle suutlikkus oleks seega suurte majandusvapustuste korral liiga väike. Teise võimalusena võiks fondile anda laenuvõtmisvõime. Sel juhul peaks fondi ülesehitus olema selline, et see selgelt tagaks säästmise muudel aegadel ja piiraks võlakooormust.

Samuti on käimas arutelu euroala sihtotstarbelise eelarve üle. Mõned ettepanekud lähevad palju kaugemale rahastamismehhanismist ega ole suunatud üksnes majandusvapustuste leevendamiseks. Euroala eelarve võiks tagada laiemate eesmärkide saavutamise, hõlmates nii lähenemist kui ka stabiliseerimist, ja vajaks stabiilset tuluvoogu. See võib olla pigem pikaajalisem eesmärk, võttes arvesse ka seost ELi üldeelarvega tingimustes, kus euroala riikide arv aja jooksul suureneb.

Suutlikkuse suurendamine

Tehnilisel abil on suutlikkuse arendamise toetamisel ja liikmesriikide lähenemise edendamisel keskne roll. Hiljuti komisjonis loodud struktuurireformi tugiteenistus täiendab olemasolevaid toetusvahendeid, mis tehakse kättesaadavaks ELi eelarve kaudu, nt Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tehnilist abi. Komisjon annab täiendavat konkreetset abi. Selleks korraldatakse heade tavade vahetamist, võrreldakse poliitikat liikmesriikides ja luuakse selleks võrdlusaluseid ning toetatakse poliitika ühiste põhimõtete kujundamist sellistes valdkondades nagu investeerimistingimused,

haldussuutlikkus ja pensionireformid. Kõik need jõupingutused aitavad kaasa lähenemisele ja liikumisele paindlikumate majandusstruktuuride suunas kogu ELis.

Edaspidi võib ELi tehnilise abi andmise suutlikkust suurendada, et aidata liikmesriikidel rakendada sihipäraseid reforme, mis on esmatähtsad lähenemiseks ja paindlikumate majandusstruktuuride loomiseks. Selline tehniline abi võib veelgi tõhustada ELi eelarve tulemuslikku kasutamist reformide läbiviimisel.

4.5. MAJANDUS- JA RAHALIIDU STRUKTUURI TUGEVDAMINE NING DEMOKRAATLIKU VASTUTUSE SUURENDAMINE

Milline poliitiline ja õigusraamistik majandus- ja rahaliidule sobiks?

Tugevama majandus- ja rahaliidu saab luua üksnes juhul, kui liikmesriigid on nõus jagama rohkem pädevusi ja otsuseid euroala küsimustes ühtses õigusraamistikus.

On mitu võimalust: ELi aluslepingud ja ELi institutsioonid, valitsustevaheline lähenemisviis või nende mõlema segu, nagu see on juba praegu. Peaks olema selge, et edasine poliitiline integratsioon peaks olema järkjärguline. See peaks toimuma paralleelselt muude konkreetsete majandus- ja rahaliidu lõpuleviimise sammudega ja nende toel, tuues kaasa vajalikud õiguslikud muudatused ELi aluslepingutes või rahvusvahelistes lepingutes, nt fiskaalkokkulepe ja ESMi asutamisleping, koos poliitiliste piirangutega, mis sellise protsessiga kaasnevad.

Ette on nähtud, et fiskaalkokkuleppe asjaomased sätted integreeritakse ELi õigusesse. Selles leppisid 25 ELi liikmesriiki kokku, kui nad sõlmisid majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu. ESMi asutamislepingu integreerimine ELi õigusraamistikku ei ole ette nähtud ühegi ELi õigusnormiga, kuid see võib olla vajalik samm, sõltuvalt sellest, millise mudeli valivad liikmesriigid tulevasteks vahenditeks ja rahastamismehhanismideks.

Euroala riikide ja muude ELi liikmesriikide suhted on majandus- ja rahaliidu tuleviku seisukohast esmatähtsad. Komisjon on seisukohal, et kõigil liikmesriikidel on huvi majandus- ja rahaliidu tulevikku kujundada. See toob kaasa arutelu otsustusprotsessi üle. Mõned leiavad, et tuleks luua mehhanismid, mis võimaldavad euroala liikmesriikidel

teha otsuseid omavahel, tugevdades eurorühma rolli, ja Euroopa Parlamendis. See poliitiline küsimus ei pruugi olla niivõrd oluline, kuna aja jooksul ühineb euroalaga veel riike. Samal ajal on praegu euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide jaoks oluline tagada läbipaistvus majandus- ja rahaliidu süvendamise täiendavate sammude osas.

Kuidas edendada euroala üldist huvi?

Tugevama majandus- ja rahaliidu loomiseks on vaja ka institutsioone, kes võtavad arvesse euroala üldist huvi, teevad vajalikud ettepanekud ja tegutsevad euroala nimel.

Komisjoni ja eurorühma vahel tuleb leida uus tasakaal. Komisjon on ja peab jääma liidu kui terviku ühise huvi edendajaks. Seevastu euroala täiendava integratsiooni korral võib olla vaja ümber kujundada peamiste osalejate (komisjon, eurorühm ja selle eesistuja) suhted. Otsuste tegemise pädevuse andmine eurorühmale võib olla tee edasi ja sellega oleks põhjendatud täistööajaga alalise eesistuja määramine. Võttes arvesse euroala osakaalu kasvu liidus, võiks eurorühm pikemas perspektiivis käia koos nõukogu ühe koosseisuna. Lisaks võib ühendada eurorühma alalise eesistuja ning majandus- ja rahaliidu eest vastutava Euroopa komisjoni liikme funktsioonid.

Euroala tugevam sisemine juhtimine peaks käima käsikäes järjest ühtsema välisesindatusega. Euroopa Keskpanka president on ülemaailmselt oluline isik, kes juba räägib rahaliidu ja euro toetuseks. Kuid rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides, nt Rahvusvahelises Valuutafondis, ei ole euroala kui tervik ikka veel esindatud. Selline killustatud esindatus tähendab, et euroala on esindatud märkimisväärselt vähem, kui selle poliitiline ja majanduslik kaal seda eeldab, kuna iga liikmesriik räägib enda nimel, mitte üldise huvi seisukohast. Liikmesriigid peaksid vastu võtma komisjoni ettepaneku ühendada nende esindatus 2019. aastaks, et luua IMFi juures täielikult ühtne välisesindus 2025. aastaks.

Kuidas suurendada demokraatlikku vastutust?

Majandus- ja rahaliidu lõpuleviimine tähendab igal valitsemistasandil ka suuremat demokraatlikku vastutust ja suuremat läbipaistvust selles, kes otsustab mida ja millal. Euroopa Parlamendile ja liikmesriikidele tuleb anda piisavad järelevalveõigused, järgides põhimõtet, et vastutust tuleb kanda tasemel, kus otsuseid tehakse.

Praegu ei ole ELi aluslepingutes palju teavet demokraatliku vastutuse kohta euroala küsimustes. Komisjon on neis küsimustes, sealhulgas Euroopa poolaasta ning stabiilsuse ja kasvu paktiga seotud küsimustes, töötanud välja väga tõhusa korrapärase dialoogi Euroopa Parlamendiga. Kaks institutsiooni saaksid kiire meetmena muuta selle dialoogi ametlikuks enne 2018. aasta lõppu. Sellist korda saaks veelgi laiendada teistele institutsioonidele ja organitele, kes teevad otsuseid või tegutsevad euroala nimel. Alustada saaks eurorühmast, kelle liikmed jääksid ühtlasi vastutama oma riigi parlamendi ees.

Sellise korra saaks kujundada ümber euroala demokraatliku vastutuse kokkuleppeks, millele kirjutavad alla kõik eespool nimetatud osalised järgmiste Euroopa Parlamendi valimiste ajal 2019. aasta juunis. Hiljem võib selle kokkuleppe integreerida ELi aluslepingutesse.

Milliseid institutsioone ja eeskirju on täieulatusliku majandus- ja rahaliidu jaoks vaja?

Majandus- ja rahaliidul on eripärane ülesehitus ja muid rahvusvahelisi või riiklikke mudeleid ei ole vaja kopeerida. Samas on majandus- ja rahaliidu optimaalseks toimimiseks vaja edasist institutsioonilist arengut, et viia tema ülesehitamine lõpuni.

Avaliku arutelu käigus on käsitletud euroala rahandusameti loomise võimalust. Komisjon täidab juba praegu keske majandus- ja fiskaaljärelevalve ülesandeid. Majandus- ja rahaliidu süvendamise hilisemas etapis oleks mõeldav, et ELi raamistikus koondatakse mitmed pädevused ja funktsioonid ühise katuse alla. Euroala rahandusametile, mida toetaks Euroopa Eelarvenõukogu, võiks üle anda euroala ja selle liikmesriikide majandus- ja eelarvejärelevalve funktsiooni, samuti võimaliku Euroopa turvalise vara emiteerimise koordineerimise ja makromajandusliku stabiliseerimise juhtimise funktsiooni.

Rahandusameti ülesanne oleks valmistada ette otsuseid ja täita neid euroala tasemel.

Asjakohase õiguste tasakaalu tagamiseks antaks otsuste tegemise õigus eurorühmale. Kuna rohkem otsuseid tehtaks euroala tasemel, tuleks tagada ka suurem parlamentaarne kontroll ühiste majandus-, eelarve- ja rahaliste vahendite ja poliitikate üle. Eurorühma liikmed, kes on liikmesriikide rahandusministrid, jäävad vastutama riikide parlamentide ees.

Rahandusamet võiks koondada olemasolevad pädevused ja talitused, mis on praegu hajutatud eri

institutsioonide ja organite vahel, mille hulka kuulub ka ESM pärast selle integreerimist ELi õigusraamistikku. See võiks kuuluda ELi rahandusministri vastutusalasse, kes oleks ka eurorühma/majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu eesistuja.

Arutatud on ka Euroopa Valuutafondi mõtet, et tagada euroalale finantsstabiilsuse tagamisel suurem sõltumatus muudest rahvusvahelistest institutsioonidest. Liikmesriigid peaksid seda täiendavalt arutama ning määrama kindlaks selle võimalikud eesmärgid, ülesehituse ja rahastamise. Euroopa Valuutafond põhineks loomulikult Euroopa stabiilsusmehhanismil, mis on muutunud euroala võimalike kriiside ohjamise keskseks vahendiks ja mille peaks integreerima ELi õigusraamistikku. Euroopa Valuutafondi funktsioonid hõlmaksid seega vähemalt praegust liikmesriikidele likviidsusabi andmise mehhanismi ja võimalikku tulevast pangandusliidu viimase abinõuna kasutatavat ühist kaitsemehhanismi.

Võimaliku euroala rahandusameti ja Euroopa Valuutafondi põhiülesanded

Paksus kirjas on märgitud praeguse struktuuri puhul olemasolevad tegevused

Allikas: Euroopa Komisjon.

Aja jooksul tugevnev majanduslik, eelarveline ja rahanduslik integratsioon looks võimaluse ka ELi eelarve-eeskirjade läbivaatamiseks. Mõned leiavad praegu, et eeskirjad on liiga leebed, teiste arvates on need põhjendamatult piiravad. Kõik on siiski nõus sellega, et need on muutunud ülemäära keeruliseks, mis pärsib isevastutust ja tulemuslikku rakendamist. Aja jooksul võimaldaks suurem integratsioon, mis pakub asjakohasemaid kaitsemeetmeid ja laiemaid kanaleid majandusliku vastastikuse sõltuvuse juhtimiseks koos tugevama turudistsipliiniga, eelarve-eeskirju lihtsustada.

---

5. Kokkuvõte

Euro on suur saavutus, mida eurooplased tugevasti toetavad. Peame seda hindama ja hoidma. Samas ei ole see veel kaugeltki täiuslik ning seda on vaja reformida, et tuua veelgi rohkem kasu meile kõigile. Selleks on vaja poliitilist tahet, juhtimist ja julgust.

Viimase viieteistkümne aasta jooksul on saadud väärt õppetunde ja majanduslik olukord on paranemas. Kuid oleks viga pidada praegust olukorda rahuldavaks. Euro ei ole eurooplaste ees praegu seisvate probleemide põhjus ega *ainus* lahendus. Kuid euroga kaasnevad teatavad võimalused ja kohustused, millest peame olema täielikult teadlikud. Globaalses maailmas annab see meile kasu, mida liikmesriikide valuutad ja majandused üksi ei suudaks kunagi anda. See kaitseb meid maailmaturul kõiguvate vahetuskursside eest ja on tugev tegija rahvusvahelistel valuutaturgudel. See on ELi siseturu toimimise soodustaja. See on parim kindlustusleping, mis kaitseb meie sääste ja pensioneid inflatsiooni eest.

Järjest enam saadakse aru, et tuleb astuda täiendavaid samme majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks. Kõigepealt tuleb kokku leppida eesmärgid ja edasise tegevuse juhtpõhimõtted. Eesmärk peaks olema selge: euro roll jagatud jõukuse ning majandusliku ja sotsiaalse heaolu tagamisel, mis põhineb kaasaval ja tasakaalustatud majanduskasvul ja hinnastabiilsusel, peab suurenema.

Kuna see ülesanne on väga tähtis, on vaja sammude õiget järjestust. 2025. aasta ei ole teab kui kaugel. Komisjon teeb ettepaneku liikuda edasi kahes etapis. I lisa on esitatud kokkuvõte.

Esimene etapp kestab 2019. aasta lõpuni.

Selle jooksul tuleks viia lõpule pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu loomine elementidega, mis on praeguseks juba välja käidud. See hõlmab ühtse kriisilahendusfondi rahalist kaitsemehhanismi, meetmeid finantssektori riskide täiendavaks vähendamiseks ja Euroopa hoiuste tagamise skeemi. Samuti võiks katsetada paljusid uusi vahendeid, nt paremad majandusliku ja sotsiaalse lähenemise standardid. Järk-järgult parandataks demokraatlikku vastutust ning majandus- ja rahaliidu ülesehituse tulemuslikkust.

Teises etapis, mis kestaks 2025. aastani, viidaks lõpule majandus- ja rahaliidu ülesehitamine.

See hõlmaks laiaulatuslikke meetmeid rahandusliidu täiendamiseks, võimaluse korral Euroopa turvalise vara loomise ja riigivõlakirjade regulatiivse käsitluse muutmise teel. Täiendavalt võidakse ette näha fiskaalse stabiliseerimise funktsioon. Selle tulemusel võib institutsiooniline ülesehitus veelgi rohkem muutuda.

Käesolev aruteludokument on üleskutse kõigile oma seisukohtade eitamiseks majandus- ja rahaliidu tuleviku kohta laiema Euroopa tuleviku teemalise arutelu raames. Edasine tegevus peab põhinema laial konsensusel ja võtma arvesse ülemaailmseid väljakutseid. Aruteluks majandus- ja rahaliidu tuleviku kohta saab ideid ka aruteludokumendist Euroopa sotsiaalse mõõtme ja üleilmastumise ohjamise kohta ning tulevasest aruteludokumendist ELi rahanduse tuleviku kohta.

On aeg seada pragmatism kõrgemale dogmadest ja sildade ehitamine kõrgemale usaldamatusest.

Viisteist aastat pärast euro kasutuselevõttu ja kümme aastat pärast kriisi algust on aeg uuesti üle vaadata see, kuhu liit peaks järgmise kümne aasta jooksul jõudma, ja jõuda selles kokkuleppele.

---

6. Lisa

1. LISA VÕIMALIK TEGEVUSKAVA MAJANDUS- JA RAHALIIDU LOOMISE LÕPULEVIIMISEKS 2025. AASTAKS.

2017.–2019. AASTA	
RAHANDUSLIIT	MAJANDUS- JA FISKAALLIIT
<p>PANGANDUS- JA KAPITALITURGUDE LIIT</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Täiendavate riskivähendusmeetmete rakendamine finantssektoris ✓ Strateegia viivislaenude hulga vähendamiseks ✓ Ühtse kriisilahendusfondi ühise kaitsemehhanismi loomine ✓ Otsus Euroopa hoiuste tagamise skeemi kohta ✓ Kapitaliturgude liidu algatuste lõpuleviimine ✓ Euroopa järelevalveasutuste uuendamine - esimesed sammu ühtse Euroopa kapitaliturgude järelevalveasutuse poole ✓ Töö selle nimel, et võtta euroalas kasutusele riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberid 	<p>MAJANDUSLIK JA SOTSIAALNE LÄHENEMINE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta täiendav tugevdamine ✓ Ulatuslikum tehniline abi ✓ Läheneemisstandardite alane töö <p>ELi UUE MITMEAASTASE FINANTSRAAMISTIKU ETTEVALMISTAMINE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Suurem tähelepanu reformide toetamisele ja tihedam seotud euroala prioriteetidega <p>FISKAALSE STABILISEERIMISE FUNKTSIOON</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Arutelu fiskaalse stabiliseerimise funktsiooni loomise üle
DEMOKRAATLIK VASTUTUS JA TÕHUS JUHTIMINE	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tõhustatud ja ametlikum dialoog Euroopa Parlamendiga ✓ Liikumine euroala jõulisema välisesindatuse poole ✓ Ettepanek integreerida fiskaalkokkulepe ELi õigusraamistikku 	
2020.–2025. AASTA	
RAHANDUSLIIT	MAJANDUS- JA FISKAALLIIT
<p>KAPITALITURGUDE LIIDU ALGATUSTE RAKENDAMISE JÄTKAMINE</p> <p>EUROOPA HOIUSTE TAGAMISE SKEEMI KASUTUSELE VÕTMINE</p> <p>ÜLEMINEK EUROOPA TURVALISE VARA EMITEERIMISELE</p> <p>MUUDATUSED RIIGINÕUETE REGULATIIVSES KÄSITLEMISES</p>	<p>MAJANDUSLIK JA SOTSIAALNE LÄHENEMINE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Uued läheneemisstandardid ja seotus keskse stabiliseerimise funktsiooniga <p>KESKNE STABILISEERIMISE FUNKTSIOON</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Otsus selle ülesehituse, rakendamise ettevalmistuse ja tööle hakkamise kohta <p>ELi UUE MITMEAASTASE FINANTSRAAMISTIKU RAKENDAMINE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Suurem tähelepanu stiimulitele reformide elluviimiseks <p>STABIILSUSE JA KASVU PAKTI EESKIRJADE LIHTSUSTAMINE</p>
DEMOKRAATLIK VASTUTUS JA TÕHUS JUHTIMINE	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eurorühma täistööajaga alaline eesistuja ✓ Eurorühma kinnitamine ametliku nõukogu koosseisuna ✓ Euroala täielikult ühtne välisesindus ✓ Allesjäänud valitsustevaheliste lepingute integreerimine ELi õigusraamistikku ✓ Euroala rahandusameti loomine ✓ Euroopa Valuutafondi loomine 	

Allikas: Euroopa Komisjon.

2. LISA. MAJANDUS- JA RAHALIIDU VAHENDID

Kriisi õppetundide varal on majandus- ja rahaliidu „tööriistakasti“ 2010. aastast oluliselt uuendatud ja tõhustatud. Edusamme on tehtud neljas valdkonnas:

Praegu majandus- ja rahaliidu käsutuses olevad vahendid

võeti vastu kriisi kõrghetkel või pärast seda ja praegu toimiv   hiljutised või käigusolevad algatused, misjärgnesid viie juhi aruandele

<p>MAJANDUSLIIT:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Majandus- ja eelarvepoliitika suurem kooskõlastamine Euroopa poolaasta raames ✓ Erimenetlused makromajandusliku tasakaalustamatuse avastamiseks ja kõrvaldamiseks ▫ Rohkem tähelepanu euroala prioriteetidele ▫ Riiklikud komiteed, mis jälgiksid tootlikkuse arengut ▫ Euroopa sotsiaalõiguste samm	<p>RAHANDUSLIIT:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Finantsasutuste ja finantsturgude rangem regulatsioon ja järelevalve ✓ Hoiused on tagatud kuni 100 000 euro ulatuses ▫ Riski vähendamine pangandussektoris ▫ Rohkem rahastamisvõimalusi ettevõtetele kapitaliturgude kaudu ▫ Euroopa hoiuste tagamise skeem
Majandus- ja rahaliidu vahendid	
<p>FISKAALLIIT:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Erinevad päästefondid, mis on viinud Euroopa stabiilsusmehhanismi loomiseni ✓ Aastaeelarvete rangem järelevalve ja rohkem tähelepanu võlasuundumustele ▫ Euroopa Eelarvenõukogu ▫ Sammud eelarve-eeskirjade lihtsustamiseks	<p>DEMOKRAATLIK VASTUTUS JA TUGEVDAD INSTITUTSIOONID:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Intensiivsem dialoog Euroopa Parlamendi ja riiklike parlamentidega ▫ ELi sotsiaaldialoogi uus algus Sammud tugevdatud esindatuse poole rahvusvahelistes institutsioonides

Allikas: Euroopa Komisjon.

2011.–2013. aasta kriisi kõrghetkel või vahetult pärast seda astuti olulisi samme, et tugevdada euroala terviklikkust ja kindlustada selle struktuuri.

- ▶ Kehtestati uued eeskirjad, et parandada majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimist ning tagada, et selliseid poliitikameetmeid riiklikul ja Euroopa tasandil põhjalikumalt arutatakse. Sel eesmärgil võeti kasutusele Euroopa poolaasta, iga-aastane otsustustsükkel, et tõhusama kontrolli ja poliitiliste suuniste kaudu ELi ja liikmesriikide prioriteetid paremini omavahel kooskõlla viia. ELi eelarve-eeskirjad, mis on sätestatud stabiilsuse ja kasvu paktil, said täiendust esimese ja teise majanduse juhtimise paketi õigusaktide, samuti majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise rahvusvahelise lepingu (mis sisaldas fiskaalkokkulepet) näol. Kõik need eeskirjad aitasid tagada riigieelarvete parema järelevalve, suurendada eelarveaamistike usaldusväärsust ja pöörata rohkem tähelepanu võlakoormusele. Samuti võeti eeskirjadega kasutusele uus menetlus: makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus. See aitab avastada ja kõrvaldada negatiivseid arengusuundumusi majanduses enne nende realiseerumist.
- ▶ Ellu viidi mitu algatust, et luua ühisturu jaoks turvalisem finantssektor. Need algatused moodustavad ühtse reeglustiku ELi liikmesriikide kõigi finantsettevõtjate jaoks. Ühtse reeglustiku eesmärk on kehtestada ühtsed ja ühtlustatud usaldatavusnõuded, millele peavad vastama krediidiasutused ja investeerimisühingud kogu ELis. Ühtne reeglustik on ka pangandusliidu aluseks. Ehkki pangandusliitu on koondunud euroala riigid, võivad sellega liituda ka riigid väljastpoolt euroala. Pangandusliidu raames viidi vastutus ELis asuvate suurte ja piiriülese tegevusega

pankade järelevalve ja kriisilahenduse eest Euroopa tasandile. Sel eesmärgil loodi ühtne järelevalvemehhanism ja ühtne kriisilahenduskord. Kõigis liikmesriikides ühtlustati hoiusekindlustuse põhireegleid, nii et kõik üksihoiused on nüüdsest tagatud kuni 100 000 euro ulatuses.

- ▶ Loodi päästefondid, millest toetati neid liikmesriike, kellel ei olnud enam võimalik finantsturgudel laenu saada. Kui algsed meetmed, see tähendab Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM) ja Euroopa Finantsstabiilsuse Fond (EFSF), olid ajutised, siis praegune hädaolukorra fond (Euroopa stabiilsusmehhanism) on püsiva iseloomuga ja selle laenuandmisvõime on kokku 500 miljardit eurot.

Pärast seda, kui 2014. aasta novembris algas praeguse komisjoni ametiaeg, ja ennekõike pärast viie juhi aruande avaldamist 2015. aasta juunis on tehtud mitmeid olulisi edusamme.

- ▶ Uuendatud on majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaastat. Liikmesriikidel ja sidusrühmadel, nagu riiklikud parlamendid, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond, on nüüd rohkem võimalusi aruteludeks kõikidel tasanditel. Rohkem tähelepanu on pööratud probleemidele euroalal tervikuna: sellega seoses esitatakse spetsiaalseid soovitusi ja edasikanduvat mõju jälgitakse hoolikamalt. Stabiilsuse ja kasvu pakti eeskirjade paindlikkust kasutatakse selleks, et reforme ja investeeringuid toetada ning majanduslikult täpsemalt kajastada.
- ▶ Sotsiaalsed kaalutlused on seatud ühele pulgale majanduslike kaalutlustega: Euroopa poolaasta raames esitatakse konkreetseid soovitusi ja kasutatakse uusi sotsiaalseid näitajaid. Samuti tegi komisjon konkreetse ettepaneku luua Euroopa sotsiaalõiguste samm, mis on uuendatud lähenemisprotsessi ajakohastatud suunanäitaja. Enne seda, kui lepitati kokku Kreeka uues majanduslikus kohandamisprogrammis, viidi läbi spetsiaalne sotsiaalõiguste hindamine.
- ▶ Reformide kohta teabe andmiseks ja nende toetamiseks riiklikul tasandil pakkus komisjon välja ja nõukogu võttis vastu soovitusi euroala liikmesriikidele luua riiklikud tootlikkuse nõuandekomiteed. Samuti moodustas komisjon struktuurireformi tugiteenistuse, et koondada kogu Euroopa oskusteavet ja pakkuda huvitatud liikmesriikidele tehnilist tuge.
- ▶ Osana pangandusliidu väljakujundamisest tegi komisjon ettepaneku võtta 2025. aastaks järk-järgult kasutusele Euroopa hoiuste tagamise skeem. Sellega oleks kõigile euroala hoiustajatele tagatud ühesugune kaitse, sealhulgas suurte kohalike vapustuste korral. Samuti esitas komisjon ulatusliku seadusandlike ettepanekute paketi, et riske veelgi vähendada ning suurendada ELi finantsasutuste ja eriti pangandussektori vastupanuvõimet.
- ▶ Osana fiskaalliidu alasest tööst on komisjon ja nõukogu tegelenud olemasolevate normide lihtsustamisega. Näiteks vaagisid nad seda, kuidas on kujunenud nn avaliku sektori kulude kasvu eesmärk, mida valitsused saavad hõlpsamini kontrollida ja mis seega peegeldab selgemini nende eesmärke. Samuti kutsus komisjon üles keskendumisele iga euroopa poolaasta alguses rohkem euroala prioriteetidele ja rakendamisele euroalal tervikuna positiivsemat eelarvepoliitikat. Äsja loodud Euroopa Eelarvenõukogu toetab ELi eelarve-eeskirjade rakendamise hindamist.
- ▶ Ühtse turu tugevdamise raames ja osana laiemast Euroopa investeerimiskavast aitasid mitmed algatused Euroopa ettevõtjatel saada ulatuslikumaid ja paremaid rahastamisvõimalusi. Praegu sõltuvad nad peamiselt pankadepoolsest rahastamisest, ent nüüdsest peaks neil tänu kapitaliturgude liidule olema kapitaliturgudele parem juurdepääs.
- ▶ Osana tööst olemasolevate institutsioonide tugevdamisel tegi komisjon ettepaneku parandada euroala esindatust rahvusvahelistes finantsorganisatsioonides, mis toimuks järk-järgult aastani 2025. Veel ei ole alustatud tööd edasiste sammude astumiseks ühtse esindatuse poole. Samuti toetab komisjon jõupingutusi, mida eurorühm teeb oma dokumentide ja menetluste suurema läbipaistvuse tagamiseks.

3. LISA EUROALA SENISED PEAMISED MAJANDUSLIKUD SUUNDUMUSED

Algselt tõi euro käibelevõtmine osalevates liikmesriikides kaasa mõningase ühtlustumise, eelkõige majanduskasvus ja intressimäärades.

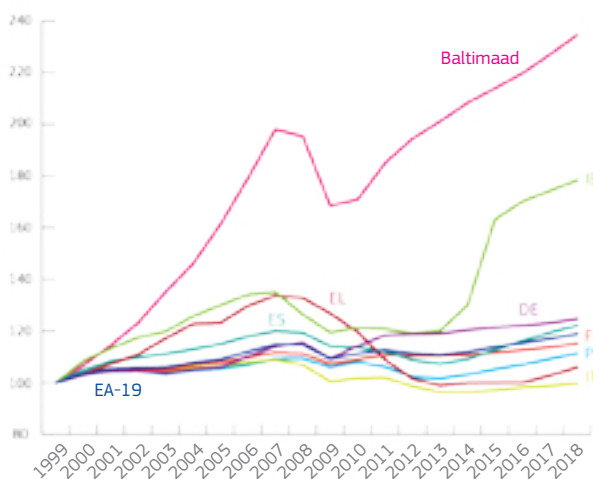
Ent kriis tõi esile mõned sellele eelnenud aastate jooksul kogunenud olulised erinevused konkurentsivõimes, pangandussektori tugevuses ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuses. Samuti erinesid selle tulemusel rohkem riikide majandustulemused.

Viimastel aastatel on olnud märke sellest, et olukord liigub jätkuvalt lahknevuste kahanemise suunas. Ent veel ei ole kadunud erinevused liikmesriikide vahel ega kriisi järelmõjud ning tugevat taaslähendamise protsessi ei ole veel märgata.

Ehkki algusaastatel kasvas majandus euroalal märkimisväärselt, olid paljud liikmesriigid kriisi ajal tunnistajaks elatustaseme märkimisväärsel kahanemisele. Kui näiteks Saksamaal on kasv pärast seda tõhusalt taastunud, siis Itaalia SKP püsib allpool kriisieelset taset. Majanduse taastumine euroalal pole kõikjal olnud ühesugune.

Suundumused seoses reaalse SKPga elaniku kohta

Indeks 1999. aasta = 100

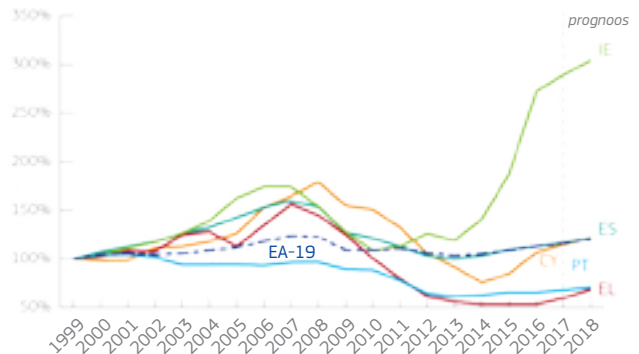
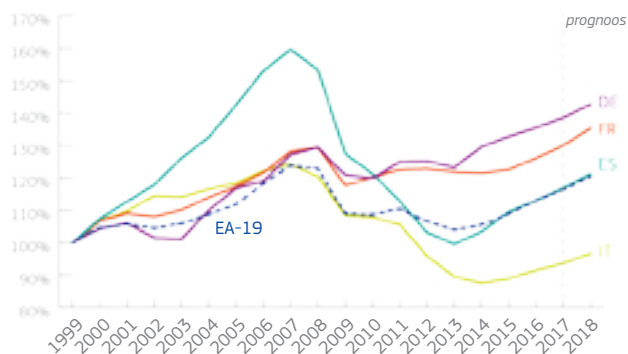

Allikas: Euroopa Komisjon.

Üks majanduslike näitajate erisuste põhjustest on seotud investeeringute tasemega. Kriisi ajal märkimisväärselt kahanenud investeeringutel kulus endisele tasemele jõudmiseks aastaid ja need on alles viimastel aastatel hakanud uuesti suurenema. Eriti madalana püsib tase neis liikmesriikides, kes olid kriisi ajal finantsraskustes.

Suundumused seoses investeeringute kogusummaga

Indeks 1999. aasta = 100

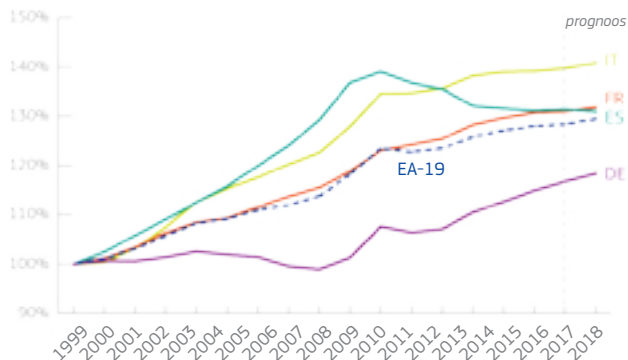

Allikas: Euroopa Komisjon.

Euro algaastatel erines riikide konkurentsivõime töäjõukulude seisukohast väga palju. Näiteks Saksamaal liikusid kulud Prantsusmaa, Itaalia ja teistega võrreldes eriti soodsas suunas. Hispaania on kriisi järel läbiviidud reformide tulemusena töäjõukuluid tugevalt korrigeerinud.

Suundumused seoses nominaalse töäjõu ühikukuluga

Indeks 100 = 1999. aasta

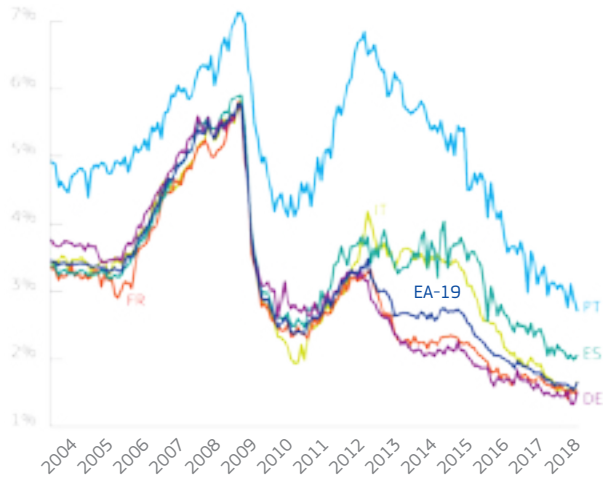

Allikas: Euroopa Komisjon.

Finantsnäitajate seisukohast on intressimäärad erasektoris alates 2012. aastast lähenenud. Ent olulised erinevused püsivad ja ettevõtete rahastamistingimused sõltuvad endiselt suuresti nende päritolust. Lisaks kasvasid erinevused laenude mahus kuni 2013. aastani ja hakkasid alles pärast seda kahanema.

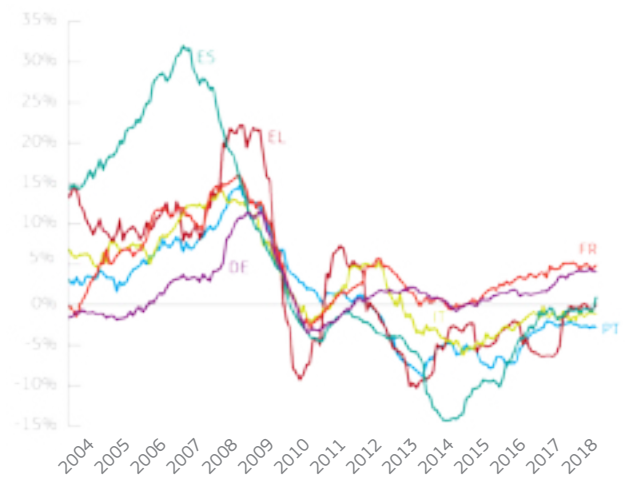
Suundumused seoses mittefinantsettevõtetele antud laenude intressimäärade ja ettevõtjatele antud laenude mahuga

Intressimäärad protsentides

Allikas: Euroopa Keskpank.

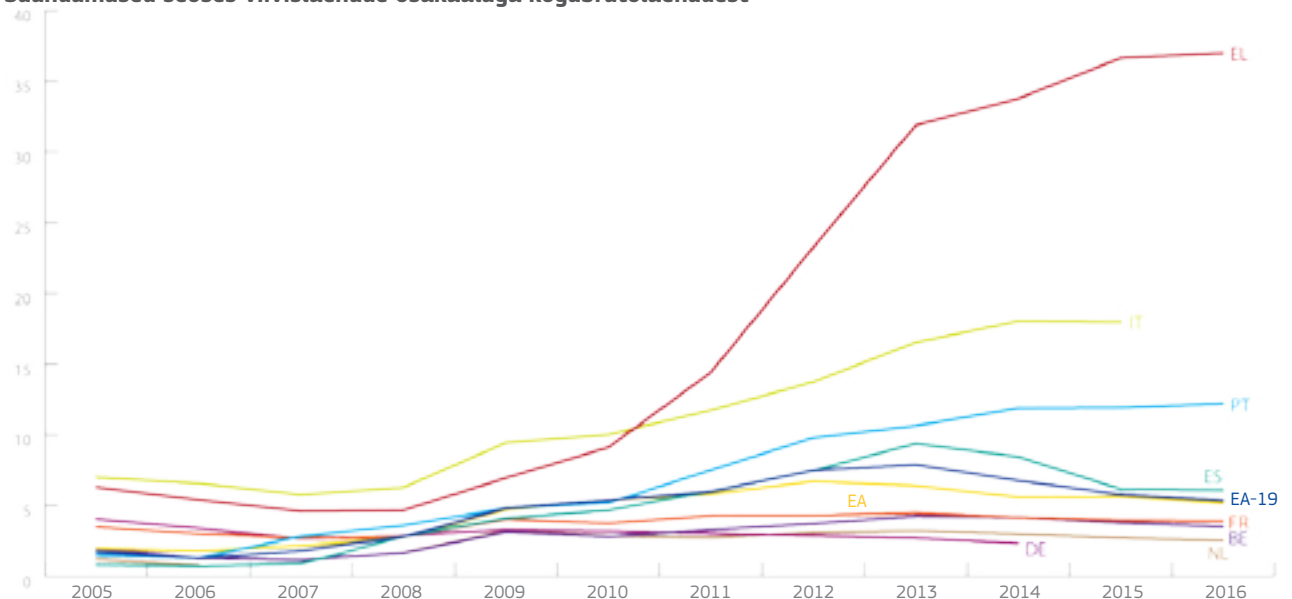
Nominaalne maht, aastane kasvumäär

Allikas: Euroopa Keskpank.

See, et pankade bilansis on palju viivislaene, see tähendab laene, mille tagasimaksmisel on tekkinud või ähvardab tekkida makseviivitus, on ühekorruga kriisiaastate märk ja haavatavuse allikas. Sellised laenud on Lõuna-Euroopa liikmesriikides palju sagedasemad kui mujal euroalal.

Suundumused seoses viivislaenude osakaaluga kogubrutolaenudest

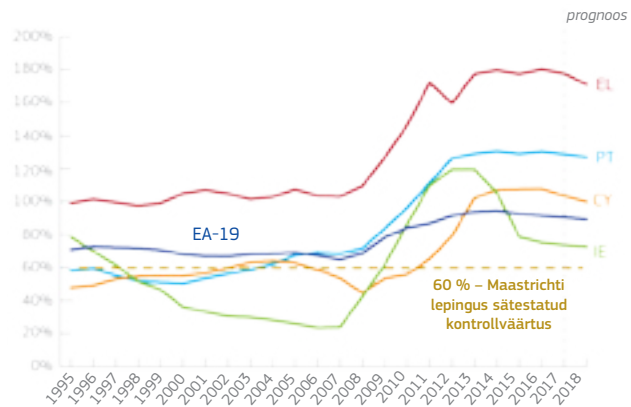
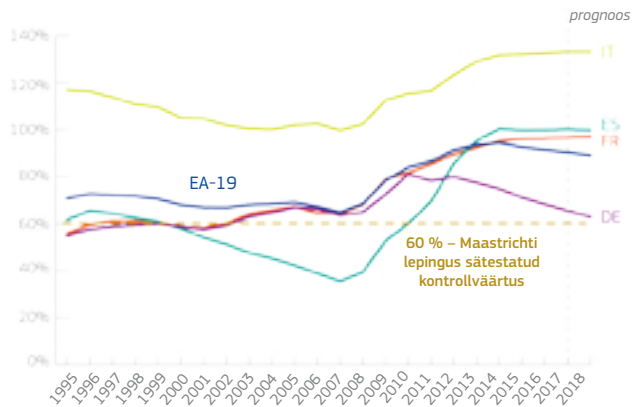

Allikas: Maailmapank ja Rahvusvaheline Valuutafond, kõige viimased andmed.

Kriis tingis valitsemissektori võla märkimisväärse suurenemise. Viimastel aastatel on see suundumus peatunud ja keskmiselt on valitsemissektori võlatase hakanud langema. Ent see püsib siiski kõrgena ja ainult üksikud liikmesriigid on seni saavutanud oma võlakoormuse märkimisväärse vähenemise.

Suundumused seoses valitsemissektori võlaga

Valitsemissektori koguvõlg (% SKPst)

Allikas: Euroopa Komisjon.

